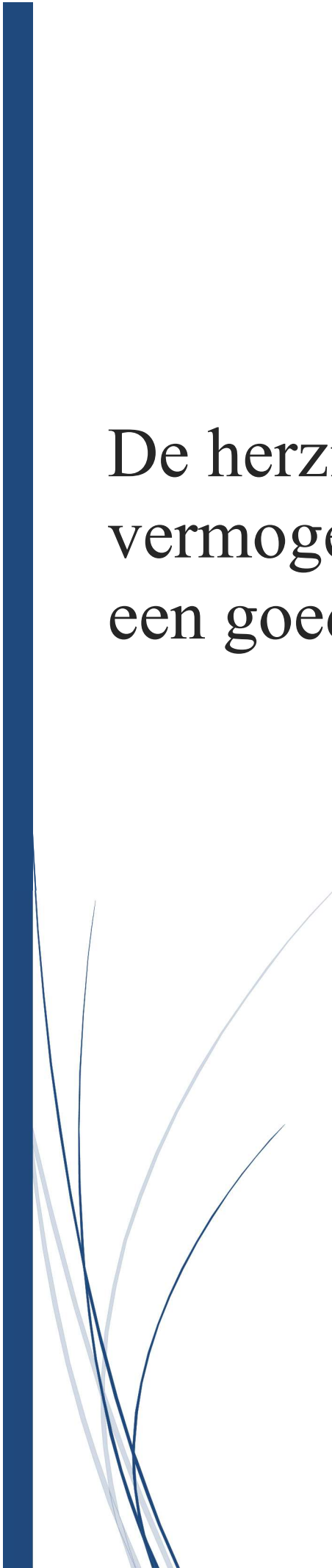

De herziening van de vermogensrendementsheffing: een goed alternatief?

Annelotte Harteveld
Studentnummer: 389343
Voorburg, juni 2016

Bachelor Fiscale economie,
Erasmus Universiteit Rotterdam
Erasmus School of Economics

Begeleidend docente: Dr. Y.M. Tigelaar-Klootwijk

Inhoudsopgave

1. Inleiding.....	4
§ 1.1 Aanleiding tot het onderzoek	4
§ 1.2 Doelstelling van het onderzoek.....	7
§ 1.3 Probleemstelling en toetsingskader.....	7
§ 1.4 Afbakening.....	8
2. De forfaitaire vermogensrendementsheffing.....	9
§ 2.1 Inleiding.....	9
§ 2.2 Achtergrond van de vermogensrendementsheffing.....	10
§ 2.3 Voordeel uit sparen en beleggen.....	11
§ 2.3.1 Inleiding.....	11
§ 2.3.2 Forfaitair rendement	11
§ 2.3.3 Peildatum.....	12
§ 2.3.4 Heffingvrije vermogen	13
§ 2.3.5 Tarief.....	13
§ 2.4 Grondslag sparen en beleggen	14
§ 2.4.1 Inleiding.....	14
§ 2.4.2 Bezittingen.....	14
§ 2.4.3 Schulden	15
§ 2.4.4 Vrijstellingen	15
§ 2.5 Conclusie/samenvatting	16
3. Toetsing forfaitaire vermogensrendementsheffing.....	17
§ 3.1 Inleiding.....	17
§ 3.2 Draagkrachtbeginsel.....	17
§ 3.2.1 Inleiding.....	17
§ 3.2.2 Ontstaan en inhoud van het draagkrachtbeginsel.....	17
§ 3.2.2.1 Toetsing forfaitaire vermogensrendementsheffing.....	18
§ 3.2.2.2 Forfait.....	19
§ 3.2.2.3 Tarief.....	19
§ 3.2.2.4 Peildatum	20
§ 3.2.2.5 Verliesverrekening	21
§ 3.3 Eigendomsrecht.....	21
§ 3.3.1 Inleiding.....	21
§ 3.3.2 Ontstaan en inhoud van het eigendomsrecht	22
§ 3.3.3 Toetsingsschema.....	22
§ 3.3.3.1 Is er sprake van eigendom?	23
§ 3.3.3.2 Is er sprake van een inbreuk op het eigendom?.....	23
§ 3.3.3.3 Is de inbreuk op het eigendom gerechtvaardigd?	24
§ 3.4 Doeltreffendheidsbeginsel.....	29
§ 3.4.1 Inleiding.....	29
§ 3.4.2 Doelstellingen.....	29
§ 3.4.2.1 Verbreding en versterking van de belastinggrondslag	30
§ 3.4.2.2 Bevordering van een evenwichtige belastingdruk.....	31
§ 3.4.2.3 Vereenvoudiging van het belastingstelsel	32
§ 3.4.2.4 Bevordering van de fiscale neutraliteit.....	33

§ 3.5 Doelmatigheidsbeginsel	34
§ 3.5.1 Inleiding.....	34
§ 3.5.2 Beoordeling	34
§ 3.6 Conclusie en samenvatting.....	35
4. Herziening van de forfaitaire vermogensrendementsheffing	36
§ 4.1 Inleiding.....	36
§ 4.2 De herziening	36
§ 4.3 Toetsing herziene forfaitaire vermogensrendementsheffing	38
§ 4.3.1 Inleiding.....	38
§ 4.3.2 Draagkrachtbeginsel	39
§ 4.3.2.1 Forfait.....	39
§ 4.3.2.2 Tarief.....	39
§ 4.3.2.3 Peildatum	40
§ 4.3.2.4 Verliesverrekening	40
§ 4.3.3 Eigendomsrecht	40
§ 4.3.3.1 Is er sprake van eigendom?	41
§ 4.3.3.2 Is er sprake van een inbreuk op het eigendom?.....	41
§ 4.3.3.3 Is de inbreuk op het eigendom gerechtvaardigd?	42
§ 4.3.4 Doelmatigheidsbeginsel.....	44
§ 4.4 Conclusie.....	44
5. Conclusie / Samenvatting.....	46
6. Literatuurlijst.....	48

1. Inleiding

1.1 Aanleiding tot het onderzoek

Tot 2001 kende Nederland de Wet op de vermogensbelasting 1964 (hierna: Wet VB 1964) en de Wet op de inkomstenbelasting 1964 (hierna: Wet IB 1964). In 2001 vond een belangrijke belastingherziening plaats die tot de Wet op de inkomstenbelasting 2001 (hierna: Wet IB 2001) heeft geleid. De Wet IB 2001, die tot aan de dag van vandaag wordt gehanteerd, is een meer analytische inkomstenbelasting. Het onderwerpt via het boxensysteem afzonderlijke inkomensbestanddelen aan afzonderlijke heffingsregimes. Het analytische karakter van de Wet IB 2001 moest leiden tot een rechtvaardigere heffing en een einde maken aan de steeds verdergaande uitholling van de belastinggrondslag¹.

In het boxensysteem, waarop de Wet IB 2001 is gebaseerd, worden belaste inkomensbestanddelen ingedeeld in drie verschillende boxen die elk een eigen tarief kennen. Box 3, die het inkomen uit sparen en beleggen belast, is er echter van begin af aan tussen uitgesprongen. Dit is gelegen in het feit dat in box 3 niet het daadwerkelijk behaalde rendement op sparen en beleggen wordt belast maar dat voor de heffing wordt uitgegaan van een forfaitair (fictief) rendement van 4% van de werkelijke waarde van het vermogen in box 3². Het forfaitaire rendement wordt vervolgens belast tegen het in box 3 geldende tarief van 30% waardoor een belastingplichtige netto 1,2% belasting betaalt over zijn of haar vermogen³.

Het forfaitaire rendement van 4% moest bij invoering van de Wet IB 2001 een weergave zijn van het langjarig gemiddelde risicovrije rendement dat geacht werd eenvoudig te kunnen worden behaald op het box-3-vermogen⁴. Hoewel het forfaitaire rendement van 4% op het totale box 3-vermogen nog steeds dicht wordt benaderd, is het voor mensen die enkel sparen een onhaalbaar en onrealistisch rendement geworden⁵. Zo was het gemiddeld reëel rendement op de spaarrekening, bezien vanaf 2001 tot 2012, 0,5% en is het verschil tussen het forfaitaire en werkelijk behaalde rendement alleen maar groter geworden met de aanhoudend dalende

¹ NV, *Kamerstukken II 1999-2000*, 26 727, nr. 7, p. 224.

² MvT, *Kamerstukken II 1998-1999*, 26 727, nr. 3 p. 4-5.

³ Art. 2.13 Wet IB 2001.

⁴ NV, *Kamerstukken II 1999-2000*, 26727, nr. 7, p. 263.

⁵ MvT, *Kamerstukken II. 2015-2016*, 34 302, nr. 3, p. 9.

rentestanden⁶. Hoe verdedigbaar het forfaitaire rendement ooit op papier ook mocht zijn, het kabinet kan er niet omheen dat de huidige vermogensrendementsheffing een gevoel van onrechtvaardigheid oproept bij mensen⁷.

Het gevoel van onrechtvaardigheid is voor verschillende belastingplichtigen aanleiding geweest om de juridische legitimiteit van de vermogensrendementsheffing aan te vechten⁸. Desbetreffende belastingplichtigen hebben ervoor gepleit dat de forfaitaire rendementsheffing vanwege het verschil tussen het forfaitaire rendement en het werkelijk te behalen rendement in strijd is met artikel 1 Eerste Protocol (hierna: art. 1 EP) van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (hierna: EVRM). Ondanks dat de Hoge Raad in 2015 nog heeft geoordeeld dat de forfaitaire rendementsheffing niet in strijd is met art. 1 EP EVRM⁹, heeft de Hoge Raad vanwege de maatschappelijke onrust over de vermogensrendementsheffing opnieuw een zaak aangegrepen om box 3 tegen het licht aan te houden¹⁰.

De advocaat-generaal (hierna: A-G) heeft op basis van deze zaak in zijn zogeheten rechtsgeleerd advies geoordeeld dat de forfaitaire vermogensrendementsheffing in strijd is met art. 1 EP EVRM¹¹. Zo stelt de A-G dat het fictieve rendement van de vermogensrendementsheffing leidt tot willekeur aangezien mensen met zeer verschillende behaalde resultaten op vermogen, hetzelfde percentage belasting betalen en dat er daarnaast sprake is van oneigenlijke ontneming indien dit vaste percentage belasting niet kan worden betaald uit de opbrengst die het vermogen heeft gegenereerd¹². De Hoge Raad deelt deze mening echter niet. Volgens de Hoge Raad is de vermogensrendementsheffing slechts in strijd met art. 1 EP EVRM “indien zou komen vast te staan dat het destijds door de wetgever voor een lange reeks van jaren veronderstelde rendement van vier percent voor particuliere beleggers niet meer haalbaar is en belastingplichtigen, mede gelet op het toepasselijke tarief, zouden worden geconfronteerd met een buitensporig zware last”¹³. Aangezien hiervan in 2011 volgens de Hoge Raad geen sprake was, oordeelde hij dat de vermogensrendementsheffing in

⁶ Commissie Van Dijkhuizen 2013, p. 63.

⁷ Staatssecretaris van Financiën 2014, p. 24.

⁸ Zie o.a: HR 3 april 2015, nr. 13/04247, NTFR 2015/1298 en HR 24 april 2015, nr. 14/01504, NTFR 2015/1539.

⁹ HR 3 april 2015, nr. 13/04247, NTFR 2015/1298.

¹⁰ Conclusie A-G 16 februari 2016, nr. 14/05020, V-N 2016/13.9.

¹¹ Conclusie A-G 16 februari 2016, nr. 14/05020, V-N 2016/13.9, onderdeel 10.38.

¹² Conclusie A-G 16 februari 2016, nr. 14/05020, V-N 2016/13.9, onderdeel 10.38.

¹³ HR 10 juni 2016, nr. 14/05020, onderdeel 2.4.1.3.

overeenstemming was met het eigendomsrecht. Of dit standpunt standhoudt voor de jaren vanaf 2012 is echter nog maar de vraag.

Ondertussen is in het Belastingplan 2016 een herziening van de vermogensrendementsheffing opgenomen¹⁴. Het herziene heffingssysteem dat per 1 januari 2017 ingaat, baseert het forfaitaire rendement op de gemiddelde verdeling van het box 3-vermogen over beleggingen en spaargeld (vermogensmix) waarbij zowel beleggingen als spaargeld een eigen rendement kennen¹⁵. Kenmerkend voor dit herziene heffingssysteem is dat het totale vermogen van een belastingplichtige over maximaal drie schijven wordt verdeeld. Desbetreffende schijven lopen van € 0 tot € 100.000, € 100.000 tot € 1 miljoen, €1 miljoen tot oneindig en kennen ieder een eigen gemiddelde vermogensmix¹⁶. Naarmate een belastingplichtige in een hogere schijf komt, neemt het aandeel van de beleggingen in de vermogensmix toe, waardoor het totale in aanmerking te nemen rendement toeneemt naarmate het vermogen toeneemt. Beleggingen kennen immers een hoger in aanmerking te nemen rendement dan spaargeld¹⁷. Dat het aandeel van beleggingen in de vermogensmix stijgt naarmate het vermogen stijgt, is gelegen in het feit dat belastingplichtigen met een groot box 3- vermogen naar verhouding meer beleggingen bezitten dan belastingplichtigen met een klein box 3- vermogen¹⁸.

De vermogensmix die op 1 januari 2017 gehanteerd wordt, is gebaseerd op de in 2012 gedane belastingaangiften en wordt in de toekomst periodiek herzien. De eerste herziening van de gemiddelde vermogensverdeling vindt plaats drie jaar na invoering van het systeem en vindt vervolgens om de vijf jaar plaats. Het rendement op het spaar - en beleggingsdeel is gebaseerd op in het verleden gerealiseerde rendementen en wordt jaarlijks aangepast aan de hand van de meest recente gegevens¹⁹. Het percentage waartegen het forfaitaire rendement wordt belast, verandert niet en zal nog steeds 30% bedragen²⁰.

¹⁴ MvT, *Kamerstukken II*. 2015-2016, 34 302, nr. 3, p. 9.

¹⁵ MvT, *Kamerstukken II*. 2015-2016, 34 302, nr. 3, p. 11.

¹⁶ MvT, *Kamerstukken II*. 2015-2016, 34 302, nr. 3, p. 11.

¹⁷ MvT, *Kamerstukken II*. 2015-2016, 34 302, nr. 3, p. 14-15.

¹⁸ MvT, *Kamerstukken II*. 2015-2016, 34 302, nr. 3, p. 11.

¹⁹ MvT, *Kamerstukken II*. 2015-2016, 34 302, nr. 3, p. 11.

²⁰ MvT, *Kamerstukken II*. 2015-2016, 34 302, nr. 3, p. 10.

1.2 Doelstelling van het onderzoek

Het huidige systeem van de vermogensrendemenstheffing waarin mensen door een gebrek aan aansluiting bij de economische realiteit al geruime tijd geen gevoel van rechtvaardigheid terugvinden, wordt per 1 januari 2017 herzien. Deze scriptie beoogt aan de hand van een toetsing van zowel het huidige - als het herziene systeem van de vermogensrendementsheffing te onderzoeken of de herziening van de vermogensrendementsheffing een wenselijk alternatief is voor het huidige systeem van de vermogensrendementsheffing.

1.3 Probleemstelling en toetsingskader

Gezien de doelstelling staat in deze scriptie de volgende probleemstelling centraal:

‘Is de herziening van de vermogensrendementsheffing een wenselijk alternatief voor het huidige systeem van de vermogensrendemenstheffing?’

Om tot een gegronde antwoord te komen, wordt de probleemstelling beantwoord aan de hand van de volgende deelvragen:

Hoofdstuk 2: (De forfaitaire vermogensrendementsheffing)

1. Welke motieven waren er om over te gaan op een forfaitaire vermogensrendementsheffing?
2. Hoe werkt de huidige forfaitaire vermogensrendementsheffing?

Hoofdstuk 3: (Toetsing forfaitaire vermogensrendementsheffing)

3. Voldoet de forfaitaire vermogensrendementsheffing aan de relevante grondbeginselen van de belastingheffing?

Hoofdstuk 4: (Voorgestelde herziening forfaitaire vermogensrendementsheffing)

4. Wat houdt de voorgestelde herziening van de forfaitaire vermogensrendementsheffing in?

Voor de beantwoording van bovenstaande deelvragen spelen de volgende criteria, afhankelijk van de deelvraag, een rol:

- Draagkrachtbeginsel: het beginsel houdt kort gezegd in dat de sterkste schouders de zwaarste lasten moeten dragen. Naarmate de draagkracht van iemand groter is, moet diegene naar verhouding meer belasting betalen. Het draagkrachtbeginsel houdt nauw verband met het gelijkheidsbeginsel²¹. Het gelijkheidsbeginsel zegt dat

²¹ Heithuis, Kavelaars en Schuver 2014, p. 1.

- belastingplichtigen die zich in dezelfde economische situatie bevinden, op dezelfde manier belast moeten worden (horizontale gelijkheid). Hieruit volgt dat belastingplichtigen met dezelfde draagkracht ook hetzelfde bedrag aan belasting moeten betalen. Tevens zegt het gelijkheidsbeginsel dat belastingplichtigen, die zich in verschillende economische situaties bevinden, op verschillende manieren worden belast (verticale gelijkheid)²². Dit betekent dat belastingplichtigen met verschillende draagkracht een verschillend bedrag aan belasting moeten betalen.
- Eigendomsrecht: volgens art. 1 EP EVRM beschermt het eigendomsrecht het ongestoorde genot van eigendom. Het eigendomsrecht vormt geen belemmering voor het heffen van belasting maar stelt wel zekere grenzen aan de belastingheffing.
- Doeltreffendheid: volgens het doeltreffendheidsbeginsel moeten de getroffen maatregelen bijdragen aan het doel dat de overheid voor ogen had²³.
- Doelmatigheid: volgens het doelmatigheidsbeginsel moeten gegeven de doelstellingen, de kosten van de faciliteit in verhouding staan tot de opbrengsten²⁴.

1.4 Afbakening

Om dit onderzoek overzichtelijk te houden, worden er twee afbakeningen gemaakt. De eerste afbakening betreft Nederland. Dit onderzoek beperkt zich tot de situatie in Nederland. De tweede afbakening betreft het eigendomsrecht. Het eigendomsrecht is zowel in de Nederlandse Grondwet (art. 14 GW) als in het EVRM (art. 1 EP EVRM) opgenomen. In dit onderzoek wordt uitgegaan van het eigendomsrecht in de zin van art. 1 EP van het EVRM. Deze keuze is gebaseerd op het feit dat de bescherming van het eigendomsrecht uit art. 1 EP EVRM verder reikt dan de bescherming van eigendom opgenomen in art. 14 GW. Zo is het niet mogelijk om de wetgeving te toetsen aan de Nederlandse Grondwet, wat wel mogelijk is voor internationale verdragen.

²² Stevens, 2014, p. 11.

²³ Bureau Europees en Rijksbreed Doelmatigheidsonderzoek 2005, p. 5.

²⁴ Staatssecretaris van Financiën 2011, p. 1.

2. De forfaitaire vermogensrendementsheffing

2.1 Inleiding

De huidige Wet IB 2001 heeft een analytisch karakter; het onderwerpt via het boxensysteem afzonderlijke inkomensbestanddelen aan afzonderlijke heffingsregimes. De Wet IB 2001 kent momenteel drie categorieën belastbare inkomens en heeft deze drie categorieën ondergebracht in afzonderlijke inkomensboxen die ieder een eigen heffingsregime en tarief kennen. Zo belast box 1 het inkomen uit werk en woning tegen een progressief tarief met een maximum tarief van 52%, box 2 het inkomen uit aanmerkelijk belang tegen een proportioneel tarief van 25% en box 3 het inkomen uit sparen en beleggen tegen een proportioneel tarief van 30%²⁵.

Het boxensysteem van de Wet IB 2001 is een gesloten systeem. Dit betekent dat het, op een paar uitzonderingen na, niet mogelijk is om negatief inkomen tussen boxen te verrekenen²⁶. Zo kan bijvoorbeeld een negatief inkomen in box 1 niet verrekend worden met een positief inkomen in box 2. Het verrekenen van negatief inkomen binnen een box is daarentegen wel mogelijk, overigens alleen voor box 1 en 2 aangezien in box 3 geen verlies kan ontstaan²⁷.

Om te voorkomen dat bepaalde inkomsten in meer boxen worden belast, is er een rangorderegeling opgenomen in art. 2.14 Wet IB 2001. De rangorderegeling bepaalt in welke volgorde inkomensbestanddelen moeten worden toegerekend aan de verschillende boxen. Zo is in art. 2.14 Wet IB 2001 bepaald dat box 1 voorrang heeft op box 2 en box 2 weer voorrang heeft op box 3.

Zoals hierboven is te lezen, belast box 3 het inkomen uit sparen en beleggen. Box 3 doet dit met behulp van een zeer onderscheidend heffingssysteem, namelijk de forfaitaire vermogensrendementsheffing²⁸. Alvorens het forfaitaire heffingssysteem nader wordt toegelicht, wordt er in paragraaf 2.2 aandacht geschonken aan het ontstaan van de forfaitaire vermogensrendementsheffing, aan de hand waarvan antwoord wordt gegeven op de eerste deelvraag: welke motieven waren er om over te gaan op een forfaitaire vermogensrendementsheffing? Hierop volgend worden in paragraaf 2.3 de fundamenteën van de vermogensrendementsheffing toegelicht en wordt er in paragraaf 2.4 ingegaan op de rendementsgrondslag van box 3, wat samen tot een antwoord op de tweede deelvraag leidt:

²⁵ Stevens 2014, p. 86.

²⁶ MvT, *Kamerstukken II 1998-1999*, 26 727, nr. 3. p. 5

²⁷ MvT, *Kamerstukken II 1998-1999*, 26 727, nr. 3, p. 5.

²⁸ MvT, *Kamerstukken II 1998-1999*, 26 727, nr. 3. p. 4.

hoe werkt de huidige forfaitaire vermogensrendementsheffing? Het hoofdstuk wordt in paragraaf 2.5 afgesloten met een conclusie/samenvatting.

2.2 Achtergrond van de vermogensrendementsheffing

Voordat de Wet IB 2001 werd ingevoerd, hanteerde Nederland de Wet VB 1964 en de Wet IB 1964. De Wet VB 1964 hief jaarlijks 0,5% in 1965 tot 0,7% in 1998, belasting over de waarde van het vermogen op de peildatum²⁹ en de Wet IB 1964 belaste de inkomsten uit vermogen. De Wet IB 1964 belaste echter alleen de vermogensinkomsten die rechtstreeks voortkwamen uit de bron en niet de inkomsten die ontstonden door een waardestijging van een vermogensbestanddeel³⁰. Doordat de Wet IB 1964 vermogensinkomsten anders behandelde dan vermogenswinsten vielen reguliere inkomsten uit een vermogensbestanddeel, zoals huur, rente en dividend³¹, wel onder de heffingsgrondslag en (on)gerealiseerde waardestijgingen van vermogensbestanddelen niet.

Belastingplichtigen speelden in op dit onderscheid en al snel nam het aantal fiscaal geïndiceerde constructies, waarbij de in beginsel belastbare vermogensinkomsten werden omgezet in onbelaste vermogenswinsten, toe³². Men belegde bijvoorbeeld niet langer het vermogen in een spaarrekening maar koos ervoor om het te investeren in vermogensgroefondsen die door het inhouden van dividenden een onbelaste vermogensgroei realiseerden³³. De wetgever wilde een einde maken aan dit ontwijkingsgedrag en ging daarom op zoek naar alternatieve heffingssystemen. Gezien de internationale beweeglijkheid van kapitaal heeft de wetgever er uiteindelijk in 2000, onder aanneming van wetsvoorstel 26 727, voor gekozen om per 2001 een forfaitair heffingssysteem in te voeren³⁴. Binnen het forfaitaire heffingssysteem speelt het verschil in behandeling van vermogenswinsten en inkomsten niet langer een rol waardoor er al snel een einde kwam aan de fiscaal geïndiceerde opzetjes en de steeds verdergaande grondslaguitholling. Om overlap met de vermogensrendementsheffing te voorkomen, is gelijktijdig met de invoering van de Wet IB 2001 de Wet VB 1964 komen te vervallen³⁵.

²⁹ Dusarduijn 2010, p.7.

³⁰ Stevens 2014, p. 89.

³¹ Met uitzondering van dividend op tot een aanmerkelijk belang behorende aandelen en dividend op aandelen die tot de winstsfeer behoren.

³² A.J.M. Arends, *Cursus Belastingrecht IB. 5.0.3*, Deventer: Kluwer, Digitale editie.

³³ A.J.M. Arends, *Cursus Belastingrecht IB. 5.0.3*, Deventer: Kluwer, Digitale editie.

³⁴ MvT, *Kamerstukken II 1998-1999, 26 727, nr.3, p. 34 e.v.*

³⁵ Commissie Van Dijkhuizen 2013, p. 58.

2.3 Voordeel uit sparen en beleggen

2.3.1 Inleiding

Het forfaitaire heffingssysteem dat per 2001 door de wetgever is ingevoerd, ook wel de forfaitaire vermogensrendementsheffing genaamd, dient tot aan de dag van vandaag als heffingssysteem voor inkomen uit sparen en beleggen. Het belastbaar inkomen uit sparen en beleggen is vastgelegd in art. 5.1 (hoofdstuk 5) van de Wet IB 2001 en wordt gedefinieerd als het voordeel uit sparen en beleggen verminderd met de persoonsgebonden aftrek. Aangezien het belastbaar inkomen uit sparen en beleggen nooit negatief kan zijn, vermindert de persoonsgebonden aftrek het voordeel uit sparen en beleggen niet verder dan nihil³⁶. Art. 5.2 lid 2 Wet IB 2001 stelt het voordeel uit sparen en beleggen vervolgens op 4% (forfaitair rendement) van de grondslag sparen en beleggen. Hierop volgend stelt de tweede volzin van art. 5.2 lid 1 Wet IB 2001 de grondslag sparen en beleggen gelijk aan het bedrag waarmee de rendementsgrondslag op 1 januari van het desbetreffende kalenderjaar, ook wel de peildatum, het heffingsvrijevermogen overstijgt. Dit lezende, moet een aantal dingen worden toegelicht, in het bijzonder het forfaitaire rendement, de peildatum, het heffingsvrije vermogen en tot slot het tarief.

2.3.2 Forfaitair rendement

Het voordeel uit sparen en beleggen wordt gesteld op 4% (forfaitair rendement) van de grondslag sparen en beleggen. Bij invoering van box 3 heeft de wetgever er dus voor gekozen om de belastingheffing niet langer te baseren op reële inkomsten maar op basis van inkomsten die op forfaitaire wijze worden vastgesteld. De wetgever wilde bij de oprichting van de forfaitaire rendementsheffing de reële inkomsten echter niet volledig uit het oog verliezen en wilde de rendementsheffing dan ook op zodanige wijze vorm geven dat het forfaitaire rendement min of meer aansloot bij het reële rendement. Om dit te bereiken, stelde de wetgever het forfaitaire rendement gelijk aan het gemiddelde risicovrije rendement (rendement op staatsobligaties) dat men op lange termijn eenvoudig geacht werd te kunnen behalen, of wel 4%³⁷. Het forfaitaire rendement van 4% is voor alle vermogensbestanddelen gelijk. Het heffingssysteem maakt derhalve geen onderscheid tussen de verschillende vermogensbestanddelen die onder de belastingheffing van box 3 vallen³⁸. Zo worden zowel aandelen als spaargeld belast tegen een forfaitair rendement van 4% terwijl aandelen over het

³⁶ Heithuis, Kavelaars en Schuver 2014, p. 703.

³⁷ NV, *Kamerstukken II* 1999-2000, 26 727, nr. 7, p. 263.

³⁸ Heithuis, Kavelaars en Schuver 2014, p. 704.

algemeen een hoger rendement genereren dan spaargeld. Hoewel dit momenteel bij veel mensen een gevoel van onrechtvaardigheid oproept, is het destijds een bewuste keuze van de wetgever geweest. Hij was namelijk van mening dat een dergelijk onderscheid mogelijkheden voor arbitrage en belastingontwijking zou creëren³⁹.

Hoewel de wetgever ervan uitging dat iedereen in staat zou moeten zijn een rendement van 4% te behalen en een tegenbewijsregeling in verband hiermee niet noodzakelijk achtte, werd door leden van verschillende fracties aangegeven dat het percentage van 4% aan de hoge kant zou zijn⁴⁰. Als gevolg hiervan werd voorgesteld om het percentage aan te passen aan de economische groei⁴¹. De wetgever voelde hier echter weinig voor en gaf aan dat het percentage van 4% vast stond⁴². De wetgever had verschillende redenen om te kiezen voor een benadering waarbij wordt uitgegaan van een langjarig vaststaand percentage in plaats van een systeem waarbij het forfaitaire rendement jaarlijks wordt herzien. Zo biedt een langjarig vaststaand percentage de mensen een grote mate van zekerheid omtrent het te betalen belastingbedrag en is de staat gegarandeerd van een stabiele belastingopbrengst⁴³.

2.3.3 Peildatum

Art. 5.2 lid 1 Wet IB 2001 stelt de grondslag sparen en beleggen gelijk aan het bedrag waarmee de rendementsgrondslag het heffingvrije vermogen overstijgt aan het begin van het kalenderjaar. Uit bovenstaand artikel blijkt dat voor de berekening van de grondslag sparen en beleggen het vermogen voor de vermogensrendementsheffing op een bepaalde datum moet worden vastgesteld. Deze datum wordt ook wel de peildatum genoemd. Tot en met 2010 waren voor de berekening van de rendementsgrondslag twee peildata van belang, namelijk de begindatum (1 januari) en de einddatum (31 december) van het kalenderjaar. Door de introductie van de vooringevulde aangifte inkomstenbelasting was het echter niet meer gunstig om twee peildata te hanteren⁴⁴ en is per 1 januari 2011 besloten om nog maar 1 peildatum te hanteren voor het vaststellen van de rendementsgrondslag, namelijk 1 januari van desbetreffend kalenderjaar⁴⁵.

³⁹ Commissie Van Dijkhuizen 2013, p. 62.

⁴⁰ NV, *Kamerstukken II 1999-2000*, 26 727, nr. 7, p. 262 en NV, *Kamerstukken II 1998-1999*, 26 727, nr. 5, p. 17.

⁴¹ NV, *Kamerstukken II 1998-1999*, 26 727, nr. 5, p. 22-24.

⁴² NV, *Kamerstukken II 1998-1999*, 26 727, nr. 5, p. 22-24.

⁴³ NV, *Kamerstukken II 1999-2000*, 26 727, nr. 7, p. 264.

⁴⁴ MvT, *Kamerstukken II 2009/2010*, 32 130, nr. 3, p. 19-20.

⁴⁵ Stevens 2014, p. 89.

2.3.4 Heffingvrije vermogen

Art. 5.2 lid 1 Wet IB 2001 stelt de grondslag sparen en beleggen gelijk aan het bedrag waarmee de rendementsgrondslag op 1 januari van het desbetreffende kalenderjaar het heffingvrijevermogen overstijgt. Uit bovenstaand artikel volgt dat alleen het bedrag waarmee de rendementsgrondslag het heffingvrije vermogen overstijgt als grondslag sparen en beleggen kwalificeert. Het heffingvrije vermogen kan dus worden gezien als een vast bedrag van het vermogen dat niet wordt onderworpen aan de vermogensrendementsheffing van box 3. Het heffingvrije vermogen bedraagt in 2016 €24.437 per belastingplichtige (art. 5.5 Wet IB 2001). Bij partners daarentegen wordt voor de vaststelling van de gezamenlijke grondslag sparen en beleggen de gezamenlijke rendementsgrondslag berekend, welke vervolgens wordt verminderd met het heffingvrije vermogen van zowel de belastingplichtige als de partner⁴⁶. Zodoende geldt voor partners een gezamenlijk heffingvrij vermogen van €48.874. De wetgever had twee redenen voor het introduceren van het heffingvrije vermogen. Zo wilde de wetgever ten eerste rekening houden met het feit dat op kleinere vermogens over het algemeen een lager rendement wordt behaald en ten tweede voorkomen dat mensen met lage vermogens aangifte in box 3 moeten doen. Door het heffingvrije vermogen hoeft nog maar slechts een kwart van de Nederlandse bevolking aangifte in box 3 te doen⁴⁷.

2.3.5 Tarief

Het voordeel uit sparen en beleggen wordt op basis van art. 2.13 Wet IB 2001 belast tegen een proportioneel tarief van 30%. De belastingplichtige betaalt dus netto 1,2% belasting over zijn of haar vermogen.

⁴⁶ Art. 5.2 lid 2 Wet IB 2001.

⁴⁷ Commissie Van Dijkhuizen 2013, p. 73.

2.4 Grondslag sparen en beleggen

2.4.1 Inleiding

Art. 5.3 lid 1 Wet IB 2001 omschrijft de rendementsgrondslag en stelt deze gelijk aan de waarde van de bezittingen verminderd met de waarde van de schulden. Art. 5.3 lid 2 en 3 Wet IB 2001 bepalen vervolgens wat tot de bezittingen en schulden wordt gerekend. Echter vallen niet alle schulden en bezittingen onder de rendementsgrondslag van box 3. Dit komt onder andere door de rangorderegeling van art. 2.14 Wet IB 2001; zo vallen alleen de vermogensbestanddelen, die nog niet eerder in box 1 of box 2 zijn belast, onder de rendementsgrondslag van box 3. Om een duidelijk beeld van de grondslag sparen en beleggen te krijgen, wordt er eerst aandacht geschonken aan de bezittingen en schulden waarna de paragraaf wordt afgesloten met een korte toelichting over de vrijstellingen.

2.4.2 Bezittingen

Zoals in paragraaf 2.4.1 is te lezen, is de rendementsgrondslag gelijk aan de waarde van de bezittingen verminderd met de waarde van de schulden. Welke bezittingen onder de rendementsgrondslag van box 3 vallen, is via een limitatieve opsomming opgenomen in art. 5.3 lid 2 Wet IB 2001. Binnen deze opsomming wordt onderscheid gemaakt tussen “zaken” en “vermogensrechten”. Beide maken deel uit van de rendementsgrondslag. Zo worden bijvoorbeeld zowel onroerende zaken (‘zaak’) als rechten die direct of indirect betrekking hebben op onroerende zaken (‘vermogensrecht’) belast in box 3⁴⁸. Het onderscheid tussen zaken en vermogensrechten is grotendeels gebaseerd op het Burgerlijk Wetboek (hierna: BW). Op het gebied van vermogensrechten kent de Wet IB 2001 echter een ruimere betekenis toe aan vermogensrechten dan het BW⁴⁹. Volgens art. 3:2 en art. 3:6 BW is een zaak een tastbaar voorwerp dat zowel roerend als onroerend kan zijn en is een vermogensrecht een niet tastbaar vermogens- dan wel genotsrecht. In de Wet IB 2001 vallen echter ook de persoonlijke, niet-overdraagbare rechten, zoals het recht van gebruik en/of bewoning, onder de rendementsgrondslag. Het gegeven dat box 3 zaken en vermogensrechten als bezittingen onder de rendementsgrondslag betreft, betekent niet dat elke zaak of elk vermogensrecht automatisch wordt gekwalificeerd als bezitting. Zo kwalificeren roerende zaken die voor persoonlijke doeleinden worden gebruikt en tevens niet hoofdzakelijk als belegging dienen niet als bezitting voor box 3⁵⁰.

⁴⁸ Art. 5.3 lid 2 a en b Wet IB 2001.

⁴⁹ Dusarduijn 2010, pag. 109.

⁵⁰ Art. 5.3 lid 2.c Wet IB 2001.

2.4.3 Schulden

Art. 5.3 lid 3 Wet IB 2001 definieert een schuld als een verplichting met een waarde in het economisch verkeer. Voor het in aanmerking nemen van een schuld in box 3 is het niet van belang dat desbetreffende schuld verband houdt met een belaste bezitting. Zo kunnen schulden die betrekking hebben op vrijgestelde bezittingen ook in mindering worden gebracht op de belastbare grondslag⁵¹. Niet alle schulden zijn echter aftrekbaar in box 3. Een schuld volgt over het algemeen de bezitting dus wanneer een bezitting op grond van art. 2.14 lid 2 Wet IB 2001 in aanmerking wordt genomen in box 1 of 2 wordt de schuld daar eveneens in aanmerking genomen en niet in box 3. Hierop is een uitzondering: op basis van art. 2.14 lid 3 Wet IB 2001 mogen schulden waarvan de bezitting in box 1 of 2 zit toch in aanmerking worden genomen in box 3, indien in box 1 en 2 renteaftrek is uitgesloten. Art. 2.14 lid 2 Wet IB 2001 is niet het enige artikel dat de aftrekbaarheid van schulden in box 3 beperkt. Zo worden belastingschulden, met uitzondering van schulden die voortvloeien uit erfbelasting, eveneens niet in aanmerking genomen in box 3⁵². Ook worden schulden die kunnen leiden tot uitgaven die geheel of gedeeltelijk worden aangemerkt als een persoonsgebonden aftrekpost niet in aanmerking genomen in box 3⁵³. De wetgever heeft verder willen voorkomen dat kleine schulden in aanmerking worden genomen in box 3. Hierdoor is een drempelbedrag in de wet opgenomen; de schulden worden alleen in aanmerking genomen indien de gezamenlijke waarde van de schulden groter is dan € 3000 en als er sprake is van partnerschap, indien de gezamenlijke waarde van de schulden meer bedraagt dan € 6000⁵⁴.

2.4.4 Vrijstellingen

In de Wet IB 2001 is een aantal vrijstellingen opgenomen voor vermogensbestanddelen die in eerste instantie wel kwalificeren als bezitting maar vervolgens worden uitgezonderd van de rendementsgrondslag van box 3. Zo kent de Wet IB 2001 bijvoorbeeld een vrijstelling voor voorwerpen van kunst en wetenschap⁵⁵ en een vrijstelling voor bos- en natuurterreinen en landgoederen⁵⁶.

⁵¹ Heithuis, Kavelaars en Schuiver 2014, p. 719.

⁵² Art. 5.3 lid 3.b/c Wet IB 2001.

⁵³ Art. 5.3 lid 3.a Wet IB 2001.

⁵⁴ Art. 5.3 lid 3 onderdeel e Wet IB 2001.

⁵⁵ Art. 5.8 Wet IB 2001.

⁵⁶ Art. 5.7 Wet IB 2001.

2.5 Conclusie/samenvatting

Per 1 januari 2001 hebben de Wet IB 1964 en de Wet VB 1964 plaats moeten maken voor de huidige Wet IB 2001. De Wet IB 2001 onderwerpt via het boxensysteem afzonderlijke inkomensbestanddelen aan afzonderlijke heffingsregimes. Hoewel er drie verschillende boxen bestaan, belast box 3 het inkomen uit sparen en beleggen door middel van een forfaitaire vermogensrendementsheffing. Hierbij wordt echter niet het werkelijk behaalde rendement belast maar wordt voor de belastingheffing uitgegaan van een verondersteld rendement van 4% over de waarde die de vermogensbestanddelen hebben op de 1 januari van desbetreffend kalenderjaar (de peildatum). Het forfaitaire rendement van 4% moest bij invoering van de Wet IB 2001 een weergave zijn van het langjarig gemiddelde risicovrije rendement dat geacht werd eenvoudig te kunnen worden behaald op het box-3-vermogen. Het forfaitaire rendement van 4% wordt vervolgens belast tegen het in box 3 geldende tarief van 30% waardoor netto 1,2% belasting wordt betaald over het vermogen. Het forfaitaire rendement van 4% wordt geheven over de grondslag sparen en beleggen. De grondslag sparen en beleggen is gelijk aan het bedrag waarmee de rendementsgrondslag het heffingvrije vermogen overstijgt. De grondslag sparen en beleggen kan niet negatief zijn wat betekent dat het heffingvrije vermogen de rendementsgrondslag niet verder verminderd dan tot nihil. De rendementsgrondslag wordt bepaald door de waarde van de bezittingen te verminderen met de waarde van de schulden. Nu in dit hoofdstuk is toegelicht wat de motieven waren voor de invoering van de forfaitaire vermogensrendementsheffing en vervolgens is ingegaan op wat de forfaitaire vermogensrendementsheffing inhoudt, zal er in het volgende hoofdstuk worden getoetst of de forfaitaire vermogensrendementsheffing voldoet aan de relevante grondbeginselen van de belastingheffing.

3. Toetsing forfaitaire vermogensrendementsheffing

3.1 Inleiding

In Nederland zijn diverse beginselen relevant als het gaat om de vraag of sprake is van een wenselijk belastingstelsel. Binnen dit onderzoek acht ik het draagkrachtbeginsel, eigendomsrecht, doeltreffendheidsbeginsel en het doelmatigheidsbeginsel het meest relevant. Om tot een antwoord te komen op de derde deelvraag: voldoet de vermogensrendementsheffing aan de relevante grondbeginselen van de belastingheffing? wordt de forfaitaire rendementsheffing getoetst aan deze relevante grondbeginselen. In paragraaf 4.2 wordt de forfaitaire rendementsheffing eerst onderworpen aan het draagkrachtbeginsel waarna in paragraaf 4.3 wordt onderzocht of de forfaitaire rendementsheffing in overeenstemming is met het eigendomsrecht. Hierop volgend wordt de forfaitaire rendementsheffing in paragraaf 4.4 nog getoetst aan het doeltreffendheidsbeginsel en in paragraaf 4.5 aan het doelmatigheidsbeginsel waarna het hoofdstuk in paragraaf 4.6 wordt afgesloten met een conclusie.

3.2 Draagkrachtbeginsel

3.2.1 Inleiding

In deze paragraaf wordt ingegaan op het eerste relevante grondbeginsel van belastingheffing; het draagkrachtbeginsel. Het draagkrachtbeginsel is een van de belangrijkste beginselen die ten grondslag ligt aan de inkomstenbelasting⁵⁷ en houdt kort gezegd in dat de sterkste schouders de zwaarste lasten moeten dragen. Voor de beoordeling of de forfaitaire vermogensrendementsheffing in overeenstemming is met het draagkrachtbeginsel wordt eerst toegelicht waarop het draagkrachtbeginsel is gebaseerd en wat het precies inhoudt. Hierop volgend wordt getoetst of de forfaitaire vermogensrendementsheffing aansluit op het draagkrachtbeginsel.

3.2.2 Ontstaan en inhoud van het draagkrachtbeginsel

Adam Smith pleitte er in de 17^e eeuw al voor dat alle onderdanen belasting moeten betalen in verhouding tot hun respectievelijke capaciteiten:

⁵⁷ MvT, *Kamerstukken II 1998/1999*, 26 727, nr. 3, p. 5.

“The subjects of every state ought to contribute towards the support of the government, as nearly as possible in proportion to their respective abilities; that is in proportion to the revenue which they respectively enjoy under the protection of the state”⁵⁸.

Deze opvatting van Adam Smith heeft zich door de jaren heen ontwikkeld tot wat we nu het draagkrachtbeginsel noemen. Adam Smith wordt door velen dan ook gezien als grondlegger dit beginsel gezien⁵⁹. Hoewel het draagkrachtbeginsel nergens in de wet is vastgelegd en een feitelijke invulling dus niet kan worden gegeven, is een uitleg van het beginsel wel mogelijk. Het draagkrachtbeginsel houdt in dat belasting wordt geheven naar rato van ieders financiële draagkracht⁶⁰. Het begrip draagkracht wordt ook wel omschreven als “de toename van koopkracht of de toename van de beschikkingsmacht om goederen en diensten te verkrijgen”⁶¹.

Naast het draagkrachtsbeginsel speelt een ander beginsel ook een belangrijke rol: het gelijkheidsbeginsel. Het gelijkheidsbeginsel ligt primair ten grondslag aan het draagkrachtbeginsel⁶² en zegt dat belastingplichtigen die zich in dezelfde economische positie bevinden, op dezelfde manier belast moeten worden (horizontale gelijkheid) en dat belastingplichtigen die zich in verschillende economische posities bevinden, op verschillende manieren moeten worden belast (verticale gelijkheid)⁶³. Er kan niet aan het draagkrachtbeginsel zijn voldaan wanneer het gelijkheidsbeginsel wordt geschonden.

3.2.2.1 Toetsing forfaitaire vermogensrendementsheffing

Voordat de Wet IB 2001 werd ingevoerd, is veelvuldig gediscussieerd over een stelselherziening. Over één ding waren de partijen het echter eens: “de stelselherziening moest ertoe leiden dat de inkomstenbelasting als draagkrachtheffing zodanig werd gemoderniseerd dat van iedere belastingplichtige – rekening houdend met de aard en de omvang van zijn inkomen en persoonlijke omstandigheden – een bijdrage werd gevraagd die afgestemd is op zijn feitelijke draagkracht”⁶⁴. Het mag duidelijk zijn dat de draagkrachtgedachte aan de basis ligt van de Wet IB 2001 maar je kan je afvragen waar deze draagkrachtgedachte binnen de forfaitaire vermogensrendementsheffing is terug te vinden. Om te onderzoeken of de

⁵⁸ Smith 2005, p. 676.

⁵⁹ Smith 2005, p. 676.

⁶⁰ L.G.M. Stevens 2014, p. 10.

⁶¹ L.W. Sillevius, M.L.M. van Kempen, *Cursus Belastingrecht: IB.0.0.1*, Deventer: Kluwer, digitale editie.

⁶² Stevens 2014, p. 11.

⁶³ Stevens 2014, p. 11.

⁶⁴ MvT, *Kamerstukken II 1998/1999*, 26 727, nr. 3, p. 4-5.

vermogensrendementsheffing daadwerkelijk voldoet aan het draagkrachtbeginsel worden verschillende elementen van de vermogensrendementsheffing onderzocht, te weten: het forfait, het tarief, de peildatum en tot slot de verliesverrekening.

3.2.2.2 Forfait

“Het voordeel uit sparen en beleggen wordt gesteld op 4% van de grondslag sparen en beleggen”⁶⁵. De forfaitaire vermogensrendementsheffing gaat dus, ongeacht de resultaten die worden behaald met het vermogen, uit van een fictief rendement van 4%. Dit kan, afhankelijk van de gekozen beleggingsstrategie, ertoe leiden dat het werkelijk draagkrachtbepalende inkomen grote afwijkingen vertoont ten opzichte van het in aanmerking te nemen voordeel⁶⁶. De inkomstenbelasting die op basis van het draagkrachtbeginsel eigenlijk geheven dient te worden naar gelang het individuele inkomen van een belastingplichtige⁶⁷, staat hier recht tegenover. Daarnaast kan het voorkomen dat twee mensen met verschillende inkomens voor hetzelfde bedrag in de belastingheffing worden betrokken omdat heffing plaatsvindt op basis van een forfait⁶⁸. Zoals in paragraaf 3.2.2 is uitgelegd, gaat het gelijkheidsbeginsel ervan uit dat belastingplichtigen die zich in verschillende economische posities bevinden op verschillende manieren belast worden, ook wel verticale gelijkheid genaamd. Aangezien dit als gevolg van het forfait niet altijd gebeurt, ben ik van mening dat de verticale gelijkheid niet juist wordt toegepast binnen het heffingssysteem.

3.2.2.3 Tarief

Op basis van art. 2.13 Wet IB 2001 wordt het voordeel uit sparen en beleggen belast tegen een tarief van 30%. In beginsel kent box 3 dus een proportioneel tarief⁶⁹. “Een proportioneel tarief kan voldoen aan de eisen van het draagkrachtbeginsel als dit beginsel wordt gezien vanuit het idee van ‘fairness’ waarin alle leden van een samenleving een redelijke bijdrage dienen te leveren aan de schatkist”⁷⁰. Belastingplichtigen met hogere inkomens betalen dan namelijk absoluut gezien meer belasting dan belastingplichtigen met lagere inkomens. Echter wanneer het tarief in relatie tot het reëel behaalde inkomen⁷¹ wordt beschouwd, blijkt het tarief door het gebruik van een forfaitair vastgesteld rendement niet proportioneel maar sterk degressief

⁶⁵ Art. 5.2 Wet IB 2001.

⁶⁶ Dusarduijn, Gribnau, Van der Geld en Rijkers 2006, p. 4.

⁶⁷ Conclusie A-G 16 februari 2016, nr. 14/ 05 020, V-N 2016/13.9, onderdeel 10.26.

⁶⁸ Conclusie A-G 16 februari 2016, nr. 14/ 05 020, V-N 2016/13.9, onderdeel 10.26.

⁶⁹ MvT, *Kamerstukken II 1998/1999*, 26 727, nr. 3, p. 19.

⁷⁰ Dusarduijn, Gribnau, Van der Geld en Rijkers 2006, p. 6.

⁷¹ Vanuit het draagkrachtbeginsel gezien, is dit eigenlijk de enig goede maatstaf.

te zijn⁷². Zo wordt een belastingplichtige met een feitelijk behaald rendement van 1,2% geconfronteerd met een effectief marginaal tarief van maar liefst 100% en wordt een belastingplichtige met een feitelijk behaald rendement van 6% geconfronteerd met een effectief marginaal tarief van slechts 20%⁷³. Het systeem straft als het ware belastingplichtigen die lage rendementen behalen en bevoordeelt belastingplichtigen die hoge rendementen behalen. Dit wringt des te meer met de draagkrachtgedachte als wordt bedacht dat juist de meer vermogende belastingplichtigen in staat zijn tot risicospreiding en dus tot het behalen van hoge rendementen terwijl de minvermogende belastingplichtigen hun vermogen vaak risicovrij beleggen in laagrentende spaarrekeningen. De strijdigheid met het draagkrachtbeginsel die ontstaat doordat de wetgever ervoor heeft gekozen om de inkomsten uit sparen en beleggen vast te stellen aan de hand van een forfait, wordt dus versterkt door het proportionele tarief van 30%.

3.2.2.4 Peildatum

Op basis van art. 5.2 Wet IB 2001 moet het vermogen voor de vermogensrendementsheffing aan het begin van het kalenderjaar worden vastgesteld om de grondslag sparen en beleggen te berekenen. Voor de vaststelling van het vermogen speelt dus maar één datum een rol; de peildatum, ook wel 1 januari van desbetreffend kalenderjaar. Het hanteren van een peildatum heeft tot gevolg dat vermogensmutaties na 1 januari niet meer van invloed zijn op de rendementsgrondslag van het desbetreffende jaar, ze zijn slechts nog eventueel van belang voor de rendementsgrondslag van het jaar erop⁷⁴. Doordat vermogensmutaties gedurende het jaar niet worden meegenomen bij de vaststelling van de grondslag sparen en beleggen wordt er voor de heffing niet aangesloten bij de daadwerkelijke draagkracht van een individu. De peildatumsystematiek doet het er eerder op lijken dat de individuele draagkracht wordt bepaald door de toevallige aanwezigheid van vermogen op 1 januari dan dat er voor de heffing daadwerkelijk wordt aangesloten bij de financiële draagkracht van een individu. Er kan dan ook niet anders worden geconcludeerd dan dat de peildatumsystematiek in strijd is met het draagkrachtbeginsel. Doordat voor de vaststelling van het vermogen maar één datum een rol speelt, kan het tevens voor komen dat twee belastingplichtigen die zich bijna het gehele jaar in dezelfde economische positie bevinden toch voor een heel ander bedrag in de belastingheffing worden betrokken. De tegenovergestelde situatie is ook denkbaar. Zo is het

⁷² Dusarduijn, Gribnau, Van der Geld en Rijkers 2006, p. 6.

⁷³ Commissie Van Dijkhuizen 2013, p. 61.

⁷⁴ Van Mourik 2011, p. 198-199.

mogelijk dat twee belastingplichtigen die zich bijna het gehele jaar in verschillende economische posities bevinden maar op de peildatum toevallig hetzelfde bedrag aan vermogen bezitten voor een gelijk bedrag in de belastingheffing worden betrokken.

3.2.2.5 Verliesverrekening

De grondslag sparen en beleggen is gelijk aan het bedrag waarmee de rendementsgrondslag het heffingsvrijvermogen overstijgt op 1 januari van desbetreffend kalenderjaar⁷⁵. Hieruit volgt dat de belastbare rendementsgrondslag ieder jaar tenminste nihil is⁷⁶ en dat er geen verliezen in aanmerking worden genomen in box 3. Hoewel zowel box 1 als box 2 een verliesregeling kennen – verliezen kunnen immers verrekend worden met inkomen uit voorgaande drie jaren of met inkomen uit komende negen jaren⁷⁷ – kent box 3 een dergelijke verliesregeling dus niet. De wetgever is van mening dat verliezen in box 3 alleen ontstaan door een combinatie van hoge financierings- of consumptieschulden en lage of geen belaste bezittingen en acht het niet wenselijk dat deze financierings- en consumptieschulden als verrekenbare verliezen in aftrek worden gebracht in box 3⁷⁸. Doordat er geen mogelijkheid tot verliesverrekening is in box 3 wordt er voor de heffing niet aangesloten bij de daadwerkelijke draagkracht van belastingplichtigen; verliezen verlagen immers iemands draagkracht. Het gegeven argument van de wetgever, dat financierings- en consumptieschulden niet als verrekenbare verliezen in aftrek mogen komen, rechtvaardigt dit niet.

3.3 Eigendomsrecht

3.3.1 Inleiding

In deze paragraaf wordt ingegaan op het tweede relevante grondbeginsel van belastingheffing: het eigendomsrecht. Het eigendomsrecht, dat het ongestoorde genot van eigendom beschermt, vormt geen belemmering voor het heffen van belasting maar stelt wel zekere grenzen aan belastingheffing. Om te kijken of de forfaitaire vermogensrendementsheffing aan deze grenzen voorbij gaat, is het belangrijk om eerst te beoordelen wat het eigendomsrecht in de zin van art. 1 EP EVRM precies inhoudt en waarom het van belang is. Hierop volgend wordt het toetsingskader van art. 1 EP EVRM toegelicht, waaraan de vermogensrendementsheffing vervolgens wordt getoetst.

⁷⁵ Art. 5.2 Wet IB 2001.

⁷⁶ *Kamerstukken II 1998/1999*, 26 727, nr. 3, paragraaf 6.3.2.

⁷⁷ Art. 3.150 en art. 4.49 Wet IB 2001.

⁷⁸ *Kamerstukken II 1999-2000*, 26 727, nr. 202a, p. 60-61.

3.3.2 Ontstaan en inhoud van het eigendomsrecht

Toen het EVRM in 1950 werd opgesteld, maakte het eigendomsrecht nog geen deel uit van dit verdrag. Toen men echter ging beseffen dat het eigendomsrecht een belangrijke rol speelt in de samenleving - het eigendom en de overeenkomst vormen samen immers de grondslag van het ruilverkeer waarop de samenleving is gebouwd⁷⁹ - is op 20 maart 1952 besloten alsnog het eigendomsrecht toe te voegen aan het EVRM⁸⁰. Het eigendomsrecht dat in art 1. EP van het EVRM is opgenomen, luidt, vertaald naar het Nederlands als volgt:

“Iedere natuurlijk of rechtspersoon heeft recht op het ongestoord genot van zijn eigendom. Aan niemand zal zijn eigendom worden ontnomen behalve in het algemeen belang en onder de voorwaarden voorzien in de wet en in de algemene beginselen van internationaal recht. De voorgaande bepalingen tasten echter op geen enkele wijze het recht aan, dat een staat heeft om die wetten toe te passen, die hij noodzakelijk oordeelt om het gebruik van eigendom te reguleren in overeenstemming met algemeen belang of om de betaling van belastingen of andere heffingen of boeten te verzekeren”

Dit artikel kan worden opgesplitst in drie hoofdregels⁸¹. Zo geeft de eerste zin van art 1 EP EVRM de kern van het artikel weer: ieder persoon heeft het recht op het ongestoord genot van eigendom (genotsregel). De tweede zin van art 1 EP EVRM stelt vervolgens dat niemand zijn eigendom ontnomen mag worden (ontnemingsregel) en tot slot is in de derde zin van art 1 EP EVRM te lezen onder welke omstandigheden een staat het recht heeft om het gebruik van eigendom te reguleren (reguleringsregel)⁸². Zo is bijvoorbeeld regulering van het eigendom toegestaan indien het dient ter verzekering van de betaling van belastingen.

3.3.3 Toetsingsschema

Indien een persoon een beroep wil doen op schending van het eigendomsrecht (art 1 EP EVRM) volgt het Europese Hof van de Rechten van de Mens (hierna EHRM) een vast toetsingsschema. Dit toetsingsschema is grotendeels gebaseerd op art 1 EP EVRM en ziet er als volgt uit:

- 1) Is er sprake van eigendom?
- 2) Is er sprake van een inbreuk op het eigendom?

⁷⁹ Barkhuysen, Van Emmerik en Ploeger 2005, p. 8.

⁸⁰ Sluysmans en De Graaff 2014 p. 257-258.

⁸¹ Schuver-Bravenboer 2009, p. 234-242 en EHRM 23 september 1982, nr. 7151/75 (Sporrong en Lönnroth), NJ 1988/290, par. 61.

⁸² Schuver-Bravenboer 2009, p. 234-242.

3) Is de inbreuk op het eigendom gerechtvaardigd op basis van:

- Rechtsgeldigheidstoets
- Algemeen-belangtoets
- Proportionaliteitstoets

3.3.3.1 Is er sprake van eigendom?

De eerste vraag die ter sprake komt in het toetsingsschema, is de vraag of er sprake is van 'eigendom'. In de nationale wetgeving is het begrip eigendom omschreven als het meest omvattende recht dat een persoon op een zaak kan hebben⁸³. Het EHRM gaat in het toetsingsschema echter van een ander eigendomsbegrip uit dan de nationale wetgeving. Het eigendomsbegrip dat het EHRM hanteert, is een autonoom begrip en een stuk ruimer dan het eigendomsbegrip dat de nationale wetgeving hanteert⁸⁴; zo kunnen niet alleen fysieke goederen zoals een boot, als eigendom worden gekwalificeerd maar ook andere rechten en belangen, zoals goodwill⁸⁵. De bezittingen die worden onderworpen aan de forfaitaire rendementsheffing bestaan uit zaken en vermogensrechten. Zowel zaken als vermogensrechten vallen onder het eigendomsbegrip dat het EHRM hanteert waardoor aan de eerste vraag van het toetsingsschema of er sprake is van eigendom is voldaan.

3.3.3.2 Is er sprake van een inbreuk op het eigendom?

Nadat is vastgesteld dat er sprake is van eigendom dient er te worden beoordeeld of er sprake is van een inbreuk op het desbetreffend eigendom. In beginsel vormt het eigendomsrecht geen belemmering voor het heffen van belasting maar stelt het wel zekere grenzen aan belastingheffing. Zoals in paragraaf 3.3.2 is te lezen, zijn deze grenzen vormgegeven via drie hoofdregels: de genotsregel, ontnemingsregel en reguleringsregel. Deze drie hoofdregels zijn gebaseerd op het arrest Sporrong en Lönroth waarin het Europese Hof toelichtte waaruit de bescherming van art 1 EP EVRM precies bestaat⁸⁶. De genotsregel, is de kern van het artikel en de ontneming - en reguleringsregel vormen een aanvulling op dit algemene beginsel⁸⁷. Omdat de ontneming – en reguleringsregel een aanvulling vormen op de genotsregel toetst het

⁸³ Art. 5:1 lid 1 Burgerlijk Wetboek.

⁸⁴ Schuver-Bravenboer 2009, p. 234.

⁸⁵ EHRM 26 juni 1986, nr. 8543/79 (Van Marle/Nederland), NJ 1987/ 581, par. 42.

⁸⁶ EHRM 23 september 1982, nr. 7151/75 (Sporrong en Lönroth), NJ 1988/290, par. 61.

⁸⁷ Barkhuysen, Van Emmerik en Ploeger 2005, p. 52.

EHRM vaak eerst of er sprake is van schending van deze twee regels en wordt er indien daar geen sprake van is pas teruggevallen op de genotsregel⁸⁸.

De A-G heeft op basis van eerdere rechtspraak van het EHRM gesteld dat “een vermogensheffing - inhoudende een inkomstenbelasting en/of vermogens(aanwas)belasting – confiscatoir is wanneer deze van zodanige omvang is dat zij niet kan worden voldaan uit de inkomsten en de al dan niet gerealiseerde waardeinstijging van het belaste vermogen van de belastingplichtige”⁸⁹. Ik ben van mening dat een vermogensheffing met een confiscatoir karakter strijdig is met de ontnemingsregel aangezien belastingplichtigen noodgedwongen moeten interen op hun vermogen wanneer ze de verschuldigde belasting niet meer kunnen betalen uit de opbrengst die wordt behaald met het desbetreffende vermogensbestanddeel. Gezien de recente uitspraak van de A-G waarin hij stelt dat het risico erg groot is dat de vermogensrendementsheffing confiscatoir uitwerkt⁹⁰, is hiermee het risico dat de forfaitaire vermogensrendementsheffing een inbreuk maakt op het eigendom naar mijn idee ook erg groot. De tweede vraag van het toetsingsschema of de forfaitaire vermogensheffing een inbreuk maakt op het recht van eigendom kan naar alle waarschijnlijkheid dan ook bevestigend beantwoord worden.

3.3.3.3 Is de inbreuk op het eigendom gerechtvaardigd?

Nadat is vastgesteld dat er sprake is van een inbreuk op het eigendom, dient te worden beoordeeld of deze inbreuk gerechtvaardigd is. Bij de beoordeling van de rechtvaardigheid van de inbreuk spelen, ongeacht van de vorm van de inbreuk, drie rechtvaardigingsgronden een rol. Ten eerste speelt de rechtsgeldigheid een rol, ten tweede het algemeen belang en ten derde het proportionaliteitsbeginsel⁹¹. Een overheidsmaatregel die een inbreuk maakt op het eigendomsrecht is pas rechtvaardig indien aan alle drie de rechtvaardigingsgronden wordt voldaan.

⁸⁸ Schuver-Bravenboer 2009, p. 242.

⁸⁹ Conclusie A-G 16 februari 2016, nr. 14/05020, V-N 2016/13.9, onderdeel 10.11.

⁹⁰ Conclusie A-G 16 februari 2016, nr. 14/05020, V-N 2016/13.9, onderdeel 10.38.

⁹¹ EHRM 5 januari 2000, nr. 33202/96 (Beyeler), NJ 2000/571, par. 108,111,114 en Schuver-Bravenboer 2009, p. 244.

Rechtsgeldigheid (lawfulness)

De eerste rechtvaardigingsgrond waaraan een inbreuk op het eigendom wordt getoetst, is het zogenaamde rechtsgeldigheidsbeginsel. Volgens het rechtsgeldigheidsbeginsel dient elke inbreuk op het eigendomsrecht gebaseerd te zijn op een bepaling in het nationale recht⁹². Hoe het rechtsgeldigheidscriterium verder dient te worden uitgewerkt, is bepaald in de rechtspraak. Zo is in het arrest *Beyeler* bepaald dat de bepaling onder andere toegankelijk, nauwkeurig en voorzienbaar dient te zijn⁹³. Het toegankelijkheidsvereiste stelt dat belastingplichtigen weet moeten kunnen hebben van de overheidsmaatregel; hieraan is voldaan indien de desbetreffende maatregel is gepubliceerd⁹⁴. Op basis van het nauwkeurigheidscriterium moet de bepaling met voldoende precisie zijn verwoord en vormgegeven; hieraan is voldaan als de bepaling geen willekeurige werking heeft⁹⁵. Het laatste beginsel, het voorzienbaarheidsbeginsel, hangt nauw samen met het nauwkeurigheidscriterium en stelt dat de bepaling voorzienbaar moet zijn in de uitoefening⁹⁶. Hieraan is voldaan indien het voor de belastingplichtige mogelijk is een goede inschatting te maken van de werking van de bepaling in zijn / haar geval. Naast bovenstaande drie voorwaarden moet er binnen het nationaal recht ook een mogelijkheid bestaan om de rechtmatigheid van de desbetreffende overheidsregel te betwisten⁹⁷. Pas als aan alle drie de voorwaarden is voldaan en de overheidsregeling is voorzien in een mogelijkheid tot tegenbewijs wordt de regeling als rechtsgeldig aangemerkt⁹⁸.

Doordat de forfaitaire vermogensrendementsheffing gebaseerd is op een bepaling in het nationale recht (art. 5.2 Wet IB 2001), aldus gepubliceerd is, wordt voldaan aan het toegankelijkheidsvereiste. Daarentegen wordt niet aan het nauwkeurigheidscriterium voldaan. Omdat de forfaitaire vermogensrendementsheffing een heffing naar inkomen is⁹⁹, dient de heffingsgrondslag bij benadering verband te houden met het inkomen van de belastingplichtige en wordt tevens verlangd dat belastingplichtigen bij benadering gelijk worden behandeld¹⁰⁰. Indien de forfaitaire vermogensrendementsheffing niet aan deze twee eisen voldoet, is er sprake van een willekeurige heffing en wordt er niet aan

⁹² Dusarduijn 2012, p.5.

⁹³ EHRM 5 januari 2000, nr. 33202/96 (*Beyeler*), NJ 2000/571, par. 109.

⁹⁴ Conclusie A-G, HR 21 mei 2010, BNB 2010/258, onderdeel 4.5.

⁹⁵ Conclusie A-G, HR 21 mei 2010, BNB 2010/258, onderdeel 4.5.

⁹⁶ Conclusie A-G, HR 21 mei 2010, BNB 2010/258, onderdeel 4.5.

⁹⁷ EHRM 24 november 2005, nr. 49429/99 (*Capital Bank AD*), RvdW 2006/64, par. 134.

⁹⁸ EHRM 24 november 2005, nr. 49429/99 (*Capital Bank AD*), RvdW 2006/64, par. 134.

⁹⁹ HR 1 december 2006, nr. 42 211, BNB 2007/68.

¹⁰⁰ Conclusie A-G 16 februari 2016, nr. 14/05 020, V-N 2016/13.9, par. 10.20.

nauwkeurighedsvereiste voldaan¹⁰¹. Doordat het echter al geruime tijd niet zeker is of een langdurig rendement op vermogen van 4% haalbaar is en doordat belastingplichtigen onder de werking van de forfaitaire rendementsheffing steeds belast worden naar een vast rendement terwijl de daadwerkelijke resultaten van belastingplichtigen vaak sterk uiteen lopen, wordt volgens de A-G zowel niet aan de eerste als tweede eis voldaan¹⁰². Ik deel de mening van de A-G. Daarentegen is de forfaitaire vermogensrendementsheffing wel voorzienbaar in zijn uitoefening. Doordat er standaard 4% rendement in aanmerking wordt genomen en vervolgens tegen een tarief van 30% wordt belast, kunnen belastingplichtigen eenvoudig een juiste inschatting maken van de uitwerking van de maatregel. Tot slot dient gekeken te worden of de bepaling effectief te betwisten is. Dit is niet het geval, bij invoering van de Wet IB 2001 is immers geen tegenbewijsregeling opgenomen. Op basis van bovenstaande gegevens en het hiervoor aangehaalde arrest Capital Bank AD waarin het EHRM oordeelde dat een inbreuk op het eigendom die arbitrair is van aard en niet effectief valt te betwisten, niet rechtsgeldig is, moet naar mijn mening worden geconcludeerd dat de vermogensheffing niet voldoet aan de rechtsgeldigheidstoets.

Algemeen belang

Indien de inbreuk op het eigendomsrecht rechtsgeldig wordt bevonden, wordt desbetreffende inbreuk getoetst aan de tweede rechtvaardigingsgrond: het algemeen belang. Op basis van dit criterium moet de bepaling, die tot een inbreuk op het eigendomsrecht heeft geleid, als doel hebben het algemeen belang te dienen¹⁰³. Het Europese Hof speelt bij de beoordeling hiervan een kleine rol en laat de beslissing of een bepaling al dan niet in het algemeen belang is, over het algemeen over aan de nationale autoriteiten; dit is slechts anders indien een redelijke grond ontbreekt¹⁰⁴. Wel heeft Het Europese Hof in het arrest Pressos bepaald dat wanneer een inbreuk op het eigendomsrecht slechts is gebaseerd op een zuiver budgettaire regeling, niet zal zijn voldaan aan het algemeen-belangbeginsel¹⁰⁵. Bij invoering van de forfaitaire vermogensrendementsheffing waren de belangrijkste doelstellingen: het bevorderen van een rechtvaardige en evenwichtige belastingdruk, het verbreden en versterken van de belastinggrondslag en het bevorderen van eenvoud en fiscale neutraliteit¹⁰⁶. Omdat de meeste

¹⁰¹ Conclusie A-G 16 februari 2016, nr. 14/05 020, V-N 2016/13.9, par. 10.20.

¹⁰² Conclusie A-G 16 februari 2016, nr. 14/05 020, V-N 2016/13.9, par. 10.21 (uitleg eerste eis) en Conclusie A-G 16 februari 2016, nr. 14/05 020, V-N 2016/13.9, par. 10.22 (uitleg tweede eis).

¹⁰³ Schuver-Bravenboer 2009, p. 246.

¹⁰⁴ EHRM 21 februari 1986, nr. 8793/79 (James), Series A98, par. 46.

¹⁰⁵ EHRM 20 november 1995, nr. 17849/91 (Pressos), BNB 1996/123, par. 43.

¹⁰⁶ *Kamerstukken II* 2005-2006, 30 375, nr.2, p. 61.

doelstellingen het algemeen belang dienen, doet zich geen probleem voor bij de algemeen – belangtoets.

Proportionaliteit

Indien de inbreuk op het eigendomsrecht overeenstemt met het algemeen belang, wordt de desbetreffende inbreuk getoetst aan de derde rechtvaardigingsgrond: het proportionaliteitsbeginsel. Op basis van het proportionaliteitsbeginsel dient er een redelijke verhouding (fair balance) te zijn tussen enerzijds het algemeen belang en anderzijds de bescherming van het eigendomsrecht (individuele belang)¹⁰⁷. Als een belastingplichtige een individuele en buitensporige last ervaart als gevolg van een bepaling ontbreekt een fair balance en wordt niet voldaan aan het proportionaliteitsbeginsel¹⁰⁸. Op de vraag wanneer er precies sprake is van een individuele en buitensporige last heeft het EHRM geen duidelijke invulling gegeven en een eenduidig antwoord is dan ook niet te geven. Wel concludeerde de A-G onlangs waar ter discussie stond of de forfaitaire vermogensrendementsheffing van 2011 al dan niet in strijd is met het eigendomsrecht, dat uit de arresten *Imbert de Tremiolles*, *Gáll*, *N.K.M.* en *R.Sz.* van het EHRM valt af te leiden dat belastingheffing die leidt tot het interen op vermogen, aldus confiscatoir is, in combinatie met andere factoren disproportioneel kan zijn¹⁰⁹. Uit de zogenoemde Hongarije-arresten van het EHRM blijkt dat voor de beoordeling of een heffing al dan niet disproportioneel is, gekeken moet worden naar het totaal van relevante omstandigheden¹¹⁰. De A-G acht in het kader van box 3 verschillende omstandigheden relevant en zegt het volgende:

“Ten eerste berust box 3 op een, gegeven de actuele kennis over de onvoorspelbaarheid van macro-economische ontwikkelingen, onhoudbaar forfait. Ten tweede leidt box 3 tot een willekeurige en onvoorspelbare belastingdruk voor vermogensbezitters. Ten derde is het risico groot dat de heffing confiscatoir uitwerkt en daardoor tot buitensporige belastingdruk leidt. Daarom moet de vermogensrendementsheffing naar mijn mening – en anders dan ik eerder verdedigde – worden beschouwd als disproportioneel ten opzichte van het maatschappelijke belang en daarmee als strijdig met artikel 1 EP¹¹¹”.

¹⁰⁷ Barkhuysen, Van Emmerik en Ploeger 2005, p. 63 en EHRM 5 januari 2000, nr. 33202/96 (*Beyeler*), NJ 2000/571, par. 107.

¹⁰⁸ Barkhuysen, Van Emmerik en Ploeger 2005, p. 63.

¹⁰⁹ Conclusie A-G 16 februari 2016, nr. 14/05020, V-N 2016/13.9, onderdeel 10.34 en 10.36.

¹¹⁰ Conclusie A-G 16 februari 2016, nr. 14/05020, V-N 2016/13.9, onderdeel 10.37.

¹¹¹ Conclusie A-G 16 februari 2016, nr. 14/05020, V-N 2016/13.9, onderdeel 10.38.

Hoewel de A-G van mening is dat de forfaitaire vermogensrendementsheffing van 2011 in strijd is met het eigendomsrecht, oordeelde de Hoge Raad recent het tegenovergestelde. De Hoge Raad betoogt dat “van het forfaitaire stelsel van box 3 kan niet worden gezegd dat het elke redelijke grond ontbeert. Gelet op de ruime beoordelingsmarge die de wetgever op het terrein van het belastingrecht toekomt, is dit stelsel niet in strijd met art. 1 EP EVRM. Dit stelsel zou slechts dan in strijd komen met artikel 1 EP indien zou komen vast te staan dat het destijds door de wetgever voor een lange reeks van jaren veronderstelde rendement van vier procent voor particuliere beleggers niet meer haalbaar is en belastingplichtigen, mede gelet op het toepasselijke tarief, zouden worden geconfronteerd met een buitensporig zware last”¹¹². Doordat er volgens de Hoge Raad niet was komen vast te staan dat het destijds door de wetgever veronderstelde rendement van vier procent niet meer haalbaar was voor particuliere beleggers, was er volgens de Hoge Raad geen sprake van strijdigheid met het eigendomsrecht in 2011¹¹³.

Het is de vraag of dit standpunt van de Hoge Raad ook nog standhoudt voor de jaren na 2011, de rentestanden zijn immers flink gedaald sinds 2011 (zie grafiek 1 hierna). Doordat het echter onduidelijk is op welke wijze getoetst moet worden of het rendement van vier procent nog haalbaar is - de Hoge Raad heeft zich namelijk (nog) niet geroepen gevoeld daarvoor een toetsingskader te ontwikkelen - kan niet met zekerheid worden gezegd wat de uitspraak van de Hoge Raad zal zijn over de forfaitaire vermogensrendementsheffing met betrekking tot de jaren na 2011¹¹⁴. Ik denk echter dat de Hoge Raad uiteindelijk tot het oordeel komt dat de forfaitaire vermogensrendementsheffing van de afgelopen jaren (na 2011) niet in strijd is met het eigendomsrecht. Indien de Hoge Raad namelijk tot de conclusie komt dat het veronderstelde rendement niet meer haalbaar is voor particuliere beleggers, wat mijns inziens goed mogelijk is, is er niet per definitie sprake van een buitensporig zware last. Het veronderstelde rendement moet in combinatie met het tarief leiden tot een buitensporige last. Gezien het feit dat de belastingdruk “slechts” 1,2% van het vermogen bedraagt, vrees ik dat de Hoge Raad dat niet snel als een buitensporige last kwalificeert, waardoor de heffing alsnog als proportioneel wordt gezien. Hoewel de Hoge Raad iets anders betoogt dan de A-G sluit ik mij aan bij de mening van de A-G. Ik acht de forfaitaire vermogensheffing van de afgelopen jaren vanwege zijn confiscatoire uitwerking in combinatie met bovenstaande door de A-G

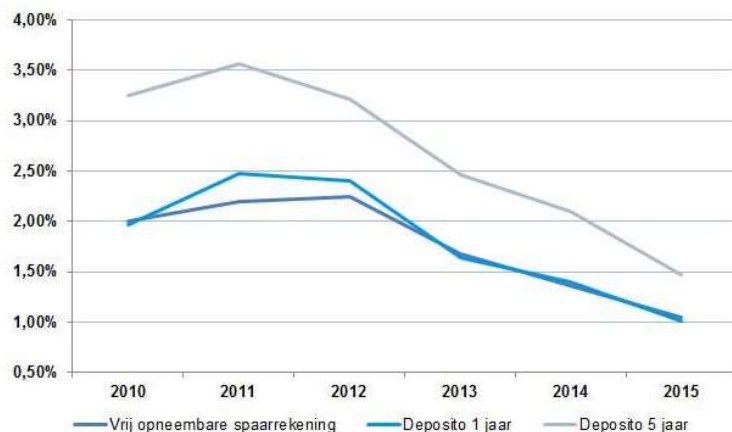
¹¹² HR 10 juni 2016, nr. 14/05020, onderdeel 2.4.1.3.

¹¹³ HR 10 juni 2016, nr. 14/05020, onderdeel 2.5.1.

¹¹⁴ Stevens 2015, p, 2-3.

genoemde en tevens in de scriptie besproken omstandigheden disproportioneel en daarmee in strijd met art. 1 EP EVRM.

Grafiek 1

3.4 Doeltreffendheidsbeginsel

3.4.1 Inleiding

In deze paragraaf wordt ingegaan op het voor dit onderzoek derde relevante grondbeginsel van belastingheffing: het doeltreffendheidsbeginsel. Volgens het doeltreffendheidsbeginsel moeten de getroffen maatregelen bijdragen aan het doel dat de overheid voor ogen had¹¹⁵. Om te beoordelen of de forfaitaire vermogensrendementsheffing doeltreffend is, moet eerst worden nagegaan welke doelstellingen de wetgever voor ogen had bij de invoering van de forfaitaire vermogensrendementsheffing en waarop deze doelstellingen zijn gebaseerd. Nadat de doelstellingen zijn toegelicht, wordt onderzocht of deze doelstellingen ook daadwerkelijk zijn behaald.

3.4.2 Doelstellingen

De belastingherziening had vele doelen voor ogen. De vermogensrendementsheffing moest echter vooral bijdragen aan¹¹⁶:

- Verbreding en versterking van de belastinggrondslag;
- Bevordering van een evenwichtige belastingdruk;
- Vereenvoudiging van het belastingstelsel;
- Bevordering van fiscale neutraliteit.

¹¹⁵ Bureau Europees en Rijksbreed Doelmatigheidsonderzoek 2005, p. 5.

¹¹⁶ *Kamerstukken II* 2005-2006, 30 375, nr.2, p. 61.

3.4.2.1 Verbreding en versterking van de belastinggrondslag

Zoals in hoofdstuk 2 te lezen was, belastte de Wet IB 1964 alleen de vermogensinkomsten die rechtstreeks voortkwamen uit de bron en niet de inkomsten die ontstonden door een waardeestijging van een vermogensbestanddeel¹¹⁷. Zo vielen de reguliere inkomsten uit een vermogensbestanddeel, zoals huur, rente en dividend wel onder de heffingsgrondslag en de (on)gerealiseerde waardeestijgingen van vermogensbestanddelen niet. Dit fiscale onderscheid leidde ertoe dat steeds meer financiële producten in omloop kwamen die gericht waren op het realiseren van voordelen uit vermogen in de vorm van onbelaste vermogenswinsten¹¹⁸. Doordat veel van deze producten oorspronkelijk ook nog gefinancierd konden worden met vreemd vermogen waarvan de rentekosten aftrekbaar waren¹¹⁹, vond er een voortschrijdende uitholling van de belastinggrondslag plaats¹²⁰. Op een gegeven moment ging de grondslaguitholling zo ver dat de belastingopbrengst uit vermogen als percentage van het BBP daalde terwijl het vermogen zelf heel hard groeide¹²¹. De wetgever wilde deze grondslaguitholling tegengaan en had bij invoering van de forfaitaire rendementsheffing, verbreding en versterking van de belastinggrondslag dan ook als eerste doelstelling.

De forfaitaire rendementsheffing maakte, zoals de wetgever bij invoering van de forfaitaire rendementsheffing wenste, een einde aan deze grondslaguitholling. De forfaitaire rendementsheffing gaat er bij wege van fictie vanuit dat een belastingplichtige met de tot zijn rendementsgrondslag behorende vermogensbestanddelen altijd een bepaald netto rendement kan behalen¹²². Dit rendement wordt vervolgens in box 3 belast tegen een percentage van 30%. Doordat in box 3 het totale rendement wordt belast, worden niet langer alleen vermogensinkomsten onderworpen aan de belastingheffing maar ook vermogenswinsten¹²³. Deze grondslagverbreding leidde, zoals in grafiek hieronder is te zien, tot een stop van de steeds verdergaande grondslaguitholling¹²⁴. De opbrengst uit vermogen als percentage van het BBP vertoont na jaren van daling zelfs weer een stijging.

¹¹⁷ Stevens 2014, p. 89.

¹¹⁸ *Kamerstukken II 2005-2006*, 30 375, nr.2, p. 78.

¹¹⁹ *Kamerstukken II 2005-2006*, 30 375, nr.2, p. 59.

¹²⁰ MvT, *Kamerstukken II 1998/1999*, 26 727, nr.3, p. 36.

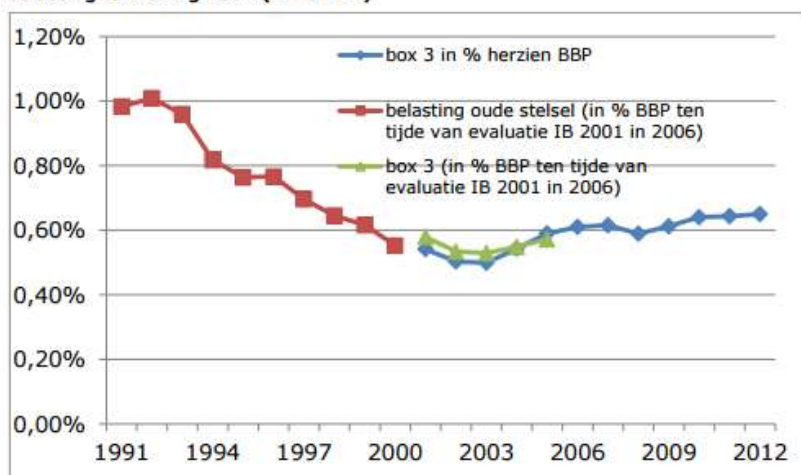
¹²¹ Staatssecretaris van Financiën 2013, p. 2.

¹²² MvT, *Kamerstukken II 1998/1999*, 26 727, nr.3, p. 37.

¹²³ Commissie Van Dijkhuizen 2013, p. 58.

¹²⁴ *Kamertstukken II 2015-2016*, 34 302, nr.11, p. 22.

Grafiek 1: Berekende belastingopbrengst over vermogen en vermogensinkomsten, voor en na belastingherziening 2001 (in % BBP)

Bronnen: Ministerie van Financiën en CBS (Nationale Rekeningen en andere vermogensstatistieken)

3.4.2.2 Bevordering van een evenwichtige belastingdruk

De Wet IB 1964 scoorde ook niet hoog op het punt van evenwichtige belastingdruk. De Wet IB 1964 betrof de inkomsten uit vermogen tegen een progressief tarief in de belastingheffing¹²⁵ maar daarnaast kende Nederland destijds ook nog een vermogensbelasting. Op basis van deze vermogensbelasting werd jaarlijks, 0,5% in 1965 tot 0,7% in 1998, belasting geheven over de waarde van het vermogen op de peildatum¹²⁶. Enerzijds werd de progressieve belastingheffing van vermogensinkomsten in combinatie met de vermogensbelasting als te zwaar ervaren maar anderzijds bood hetzelfde stelsel talloze mogelijkheden om belastingheffing te ontwijken (bijvoorbeeld door middel van de in paragraaf 3.4.2.1 omschreven financiële producten)¹²⁷. De wetgever wilde een meer evenwichtige belastingdruk en was van mening dat een verlaging van het tarief en het gelijktijdig onmogelijk maken van belastingontwijking dit tot stand zou brengen¹²⁸. Hoewel met de invoering van de forfaitaire vermogensrendementsheffing beide punten succesvol zijn gerealiseerd - het belastingtarief is immers verlaagd naar een proportioneel tarief van 30% en de mogelijkheden tot belastingontwijking zijn in grote mate ingeperkt - valt er te betwisten in hoeverre dit tot een meer evenwichtige belastingdruk heeft geleid.

De belastingdruk kan worden omschreven als het percentage van het bruto inkomen dat wordt betaald aan belastingen. De belastingdruk kan voor alle belastingen samen worden berekend maar kan ook voor een bepaald soort belasting worden berekend. Wil er sprake zijn van een evenwichtige belastingdruk op vermogen dan moet iedere belastingplichtige min of meer

¹²⁵ Kamerstukken II 2005-2006, 30 375, nr.2, p. 59.

¹²⁶ Dusarduijn 2010, p.7.

¹²⁷ MvT, Kamerstukken II 1998-1999, 26 727, nr. 3, p.35-36.

¹²⁸ Kamerstukken II 2005-2006, 30 375, nr.2, p. 62.

dezelfde belastingdruk ervaren. Als de belastingdruk op vermogen wordt bestudeerd, lijkt echter niets minder waar. Uit onderzoek is namelijk gebleken dat een belastingplichtige met een feitelijk behaald rendement van 1,2%, een belastingdruk van 100% ervaart terwijl een belastingplichtige met een feitelijk behaald rendement van 6% slechts een belastingdruk van 20% ervaart¹²⁹. Hoewel de problemen die voorheen tot een onevenwichtige belastingdruk leidden, zijn opgelost met invoering van de forfaitaire vermogensrendementsheffing zijn er met diezelfde invoering nieuwe knelpunten ontstaan waardoor er nog steeds geen sprake is van een evenwichtige belastingdruk.

3.4.2.3 Vereenvoudiging van het belastingstelsel

Het in de jaren 90 gehanteerde belastingstelsel was allesbehalve eenvoudig te noemen. Zoals hierboven te lezen was, kwamen er rond de jaren 90 steeds meer fiscaal geïndiceerde constructies die gericht waren op het realiseren van voordelen uit vermogen in de vorm van onbelaste vermogenswinsten. Omdat deze fiscaal geïndiceerde constructies in combinatie met de aftrekbare rentekosten tot een uitholling van de grondslag leidden, probeerde de wetgever aan de hand van gedetailleerde reparatiewetgeving deze grondslaguitholling te bestrijden¹³⁰. Deze reparatiewetgeving werd echter snel achterhaald door geïnnoveerde fiscaal geïndiceerde constructies waardoor er steeds nieuwere en ingewikkeldere reparatiewetgeving moest worden bedacht. Uiteindelijk ontstond er een ingewikkeld en onoverzichtelijk heffingssysteem. De wetgever wilde een meer evenwichtige belastingdruk en had dit bij invoering van de forfaitaire vermogensrendementsheffing dan ook als doelstelling.

De forfaitaire rendementsheffing maakte, zoals de wetgever bij invoering van de forfaitaire rendementsheffing wenste, een einde aan dit ingewikkelde systeem. Doordat de forfaitaire vermogensrendementsheffing niet alleen vermogensinkomsten belast maar ook vermogenswinsten, werden de mogelijkheden tot belastingontwijking in grote mate ingeperkt en werd de ingewikkelde reparatiewetgeving overbodig¹³¹. Uit een enquêteonderzoek uitgevoerd bij belastingadviseurs en de Belastingdienst blijkt dan ook dat box 3 als veel eenvoudiger wordt ervaren dan het vermogensinkomstenregime van de Wet IB 1964¹³².

¹²⁹ Commissie Van Dijkhuizen 2013, p. 61.

¹³⁰ *Kamerstukken II* 2005-2006, 30 375, nr.2, p. 62.

¹³¹ *Kamertstukken II* 2015-2016, 34 302, nr.11, bijlage A, p. 1.

¹³² *Kamerstukken II* 2005-2006, 30 375, nr.2, p. 79.

3.4.2.4 Bevordering van de fiscale neutraliteit

Zoals Dusarduijn en Gribnau beargumenteren, “heeft belastingheffing in een fiscaal neutraal vermogensinkomstenregime zo min mogelijk invloed op het economisch keuzegedrag van spaarders en beleggers”¹³³. Belastingen op het kapitaalinkomen mogen dus niet de optimale allocatie van kapitaal beïnvloeden¹³⁴. Dit gebeurde onder de Wet IB 1964 echter wel. Onder de Wet IB 1964 speelde de vorm waarin het financiële product werd gegoten een grote rol voor de uiteindelijke belastingheffing. Rendementen in de vorm van vermogenswinsten werden immers niet belast en rendementen in de vorm van vermogensinkomsten (bijvoorbeeld dividenden) wel. Dit verschil in fiscale behandeling leidde er niet alleen toe dat de beleggingsvoorkeur van belastingplichtigen uitging naar producten die rendement genereerden in de vorm van vermogensaanwas maar leidde er ook toe dat twee verschillende producten met eenzelfde voorzienbaar economisch rendement een verschillende prijs kenden¹³⁵. Doordat deze prijsverschillen niet het werkelijke rendementsverschil weerspiegelden, kwam er een minder efficiënte allocatie van kapitaal tot stand¹³⁶. Daarnaast was het onder het inkomstenregime van de Wet IB 1964 ook niet mogelijk een zuivere afweging te maken tussen het rendement en risico¹³⁷. Dit kwam omdat onder de Wet IB 1964 als gevolg van de integrale heffing de risicocomponent volledig in de belasting heffing werd betrokken¹³⁸.

Hoewel de forfaitaire rendementsheffing voor beide punten een oplossing bood – in box 3 blijft de risicocomponent immers volledig onbelast waardoor een zuivere afweging tussen rendement en risico mogelijk is en de vorm waarin het financiële product worden gegoten speelt onder de forfaitaire rendementsheffing geen rol voor de uiteindelijke belastingheffing¹³⁹ – valt te betwisten in hoeverre de forfaitaire rendementsheffing een volledig fiscaal neutraal vermogensinkomsten regime te noemen is. Onder de forfaitaire rendementsheffing worden spaarders en beleggers met risico-aversie namelijk geconfronteerd met een relatief hoge belastingdruk en spaarders en beleggers die risico zoeken zijn bevoordeeld met een relatief lage belastingdruk. Dit verschil in belastingdruk prikkelt beleggers en spaarders met risico-aversie tot het nemen van risico's die wellicht niet binnen

¹³³ Dusarduijn, Gribnau, Van der Geld en Rijkers 2006, p. 12.

¹³⁴ Cnossen en Bovenberg 1999, p. 24.

¹³⁵ MvT, Kamerstukken II 1998-1999, 26 727, nr. 3, p.35.

¹³⁶ MvT, Kamerstukken II 1998-1999, 26 727, nr. 3, p.35.

¹³⁷ *Kamerstukken II 2005-2006*, 30 375, nr.2, p. 62.

¹³⁸ *Kamerstukken II 2005-2006*, 30 375, nr.2, p. 62.

¹³⁹ Dusarduijn, Gribnau, Van der Geld en Rijkers 2006, p. 12.

hun beleggingsprofiel passen, waardoor er binnen box 3 opnieuw sprake is van fiscaal geïndiceerde beleggingskeuzes¹⁴⁰. Het huidige heffingssysteem is door de fiscaal geïndiceerde beleggingskeuzes niet volledig heffingsneutraal te noemen maar dat is naar mijn mening geen enkel heffingssysteem. Het huidige heffingssysteem is ten opzichte van het oude heffingssysteem een stuk neutraler geworden waardoor ik van mening ben dat geconcludeerd kan worden dat het bevorderen van de fiscale neutraliteit is geslaagd.

3.5 Doelmatigheidsbeginsel

3.5.1 Inleiding

In deze paragraaf wordt ingegaan op het voor dit onderzoek vierde en laatste relevante grondbeginsel van belastingheffing: het doelmatigheidsbeginsel. Volgens het doelmatigheidsbeginsel moeten gegeven de doelstellingen, de kosten van de faciliteit in verhouding staan tot de opbrengsten¹⁴¹. Bij voorkeur moeten de kosten om belasting te innen zo laag mogelijk blijven. De beoordeling of de forfaitaire rendementsheffing doelmatig is, vindt plaats op kwalitatieve wijze omdat ik niet genoeg gegevens heb kunnen vinden om de precieze kosten en opbrengsten van de forfaitaire rendementsheffing te berekenen.

3.5.2 Beoordeling

De forfaitaire rendementsheffing kent veel elementen die zowel de uitvoeringskosten van de overheid als de administratieve lasten van de burger ten goede komen. Ten eerste het forfait: doordat in box 3 niet het feitelijk gerealiseerd rendement uit vermogen wordt belast maar het fictieve rendement, hoeft de burger niet bij te houden wat zijn / haar vermogensinkomsten en vermogenswinsten zijn, wat tot lagere administratieve lasten leidt. Daarnaast behoeft de heffing vanwege zijn robuuste karakter weinig controle wat op zijn beurt leidt tot lagere uitvoeringskosten voor de overheid¹⁴². Ten tweede de schuldendrempel: door de schuldendrempel hoeven niet alle schulden te worden opgegeven / te worden nagegaan door de belastingplichtigen en overheid wat leidt tot een reductie van de uitvoeringskosten en de administratieve lasten. Ten derde het heffingvrije vermogen: door het heffingvrije vermogen hoeven belastingplichtigen met een vermogen lager dan €24.437 (bedrag 2016) geen aangifte in box 3 te doen. Door deze vrijstelling worden burgers met weinig vermogen – en dus weinig potentiële belastingopbrengsten - gevrijwaard van administratieve lasten en hoeft de overheid

¹⁴⁰ Dusarduijn, Gribnau, Van der Geld en Rijkers 2006, p. 12.

¹⁴¹ Staatssecretaris van financiën 2011, p. 1.

¹⁴² Dusarduijn 2010, p.9.

ook niet al de gegevens van deze personen – die met hun lage vermogen immers van kleine betekenis zijn voor de schatkist - na te gaan. Ten vierde de peildatumsystematiek: voor de bepaling van de waarde van de bezittingen en schulden speelt sinds 2010 nog maar één datum een rol. Belastingplichtigen hoeven hierdoor nog maar op één datum de waarde van hun bezittingen en schulden vast te stellen en de overheid hoeft nog maar een keer de opgegeven waarden te controleren. Dit leidt tot lagere uitvoeringskosten en administratieve lasten. Ten vijfde en laatste: de wijze van het waarderen van de bezittingen en schulden: de meeste bezittingen en schulden worden tegen de waarde in het economisch verkeer in aanmerking genomen. Deze waarde is voor zowel de burger als de overheid voor de meeste vermogensbestanddelen eenvoudig te bepalen en te controleren. Dit heeft een drukkend effect op de uitvoeringskosten en de administratieve lasten.

3.6 Conclusie en samenvatting

Om antwoord te krijgen op de derde deelvraag: voldoet de forfaitaire rendementsheffing aan de relevante grondbeginselen van de belastingheffing? is de forfaitaire rendementsheffing getoetst aan de voor dit onderzoek relevante grondbeginselen van belastingheffing, te weten: het draagkrachtbeginsel, het eigendomsrecht, het doeltreffendheidsbeginsel en het doelmatigheidsbeginsel. Op basis van de in het hoofdstuk uitgevoerde toetsen ben ik tot de conclusie gekomen dat de forfaitaire rendementsheffing niet voldoet aan het draagkrachtbeginsel en het eigendomsrecht maar daarentegen wel aan het doeltreffendheidsbeginsel (ondanks dat niet alle doelen behaald zijn) en het doelmatigheidsbeginsel. Naar mijn idee voldoet de forfaitaire vermogensrendementsheffing aldus niet volledig aan de relevante grondbeginselen van de belastingheffing. In het volgende hoofdstuk wordt onderzocht of de herziening aan de geconstateerde tekortkomingen tegemoetkomt.

4. Herziening van de forfaitaire vermogensrendementsheffing

4.1 Inleiding

Zoals uit het vorige hoofdstuk blijkt, schiet de huidige vermogensrendementsheffing op vele vlakken te kort. Dit is dan ook reden geweest voor het kabinet om een herziening van de forfaitaire vermogensrendementsheffing op te nemen in het Belastingplan 2016. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de herziening van de vermogensrendementsheffing. Om te beginnen worden in paragraaf 4.2 de belangrijkste aspecten van de herziening toegelicht om een antwoord te vinden op de vierde en laatste deelvraag van dit onderzoek: wat houdt de voorgestelde herziening van de forfaitaire vermogensrendementsheffing in? Nadat de belangrijkste aspecten van de herziening zijn toegelicht, wordt in paragraaf 4.3 onderzocht of de herziening voldoet aan de grondbeginselen van de belastingheffing die ik relevant acht voor dit onderzoek. In paragraaf 4.4 volgt de conclusie.

4.2 De herziening

Omdat de huidige forfaitaire vermogensrendementsheffing al geruime tijd niet meer goed aansluit bij het werkelijk behaalde rendement van de meeste belastingplichtigen is besloten een herziening van de forfaitaire vermogensrendementsheffing op te nemen in het Belastingplan 2016¹⁴³. Het herziene heffingssysteem dat per 1 januari 2017 ingaat, baseert het forfaitaire rendement op de gemiddelde verdeling van het box 3-vermogen over beleggingen en spaargeld (vermogensmix) waarbij zowel beleggingen als spaargeld een eigen rendement kennen (paragraaf 1.1). Dit lezende, moet een aantal dingen toegelicht worden, in het bijzonder de vermogensmix en het in aanmerking te nemen rendement.

Vermogensmix

Onder het herziene heffingssysteem wordt het vermogen van elke belastingplichtige verdeeld over maximaal drie schijven, te weten: € 0 tot € 100.000, € 100.000 tot € 1 miljoen en meer dan € 1 miljoen¹⁴⁴. Elk van deze schijven kent een eigen gemiddelde verdeling van spaargeld en beleggingen, ook wel een eigen gemiddelde vermogensmix genaamd (zie tabel 1)¹⁴⁵. Zoals uit tabel 1 blijkt, neemt het relatieve aandeel van beleggingen toe naarmate een belastingplichtige in een hogere schijf komt. Dit komt doordat de gemiddelde vermogensmix

¹⁴³ MvT, *Kamerstukken II*. 2015-2016, 34 302, nr. 3, p. 9.

¹⁴⁴ MvT, *Kamerstukken II*. 2015-2016, 34 302, nr. 3, p. 13.

¹⁴⁵ MvT, *Kamerstukken II*. 2015-2016, 34 302, nr. 3, p. 15.

van elke schijf is gebaseerd op de in 2012 gedane belastingaangiften en hieruit is gebleken dat het relatieve aandeel van beleggingen toeneemt naarmate het vermogen stijgt¹⁴⁶. Om te zorgen dat de gemiddelde vermogensmix blijvend aansluit bij de realiteit wordt de vermogensmix eenmalig drie jaar na inwerking geëvalueerd en indien nodig aangepast en vervolgens om de vijf jaar¹⁴⁷.

Tabel 1

Schijf	Box 3-vermogen ¹ (€)	Heffingvrij vermogen (€)	Ri (sparen) 1,63% ²	Ril (beleggen) 5,5% ²
1*	0 – 100.000	-/- 25.000	67%	33%
2*	100.000 – 1 mln		21%	79%
3*	> 1 mln		0%	100%

Rendement

Nadat het vermogen op basis van de vermogensmix is verdeeld in een beleggings- en spaardeel wordt op basis van in het verleden gerealiseerde rendementen een gemiddeld rendement toegerekend aan het spaardeel en beleggingsdeel in de vermogensmix¹⁴⁸. “Voor het rendement op spaargeld is gekozen voor een vijfjarig voortschrijdend gemiddelde en voor het rendement op beleggingen is gekozen voor een meetkundig gemiddelde waarbij het laatste jaar voor een vijftiende deel wordt meegenomen”¹⁴⁹. Beide rendementen worden jaarlijks herijkt aan de hand van het meest recent beschikbare rendementscijfer¹⁵⁰. Het meest recent beschikbare rendementscijfer ligt altijd een jaar voorafgaand aan het jaar waarin het rendementscijfer wordt herijkt¹⁵¹. Dit betekent dus dat het rendement voor 2017 in 2016 wordt herijkt aan de hand van de rendementscijfers van 2015.

Het gemiddelde lange termijn rendement op beleggingen is momenteel vastgesteld op 5,5% en het rendement op spaargeld op 1,63%¹⁵². Wanneer deze rendementen worden gecombineerd met de vermogensmix wordt het gemiddelde in aanmerking te nemen rendement per schijf verkregen (zie tabel 2). Zo kent schijf 1 een gemiddeld rendement van: $67\% \times 1,63\% + 33\% \times 5,5\% = 2,9\%$. Zoals uit tabel 2 blijkt, stijgt het gemiddeld in

¹⁴⁶ MvT, *Kamerstukken II*. 2015-2016, 34 302, nr. 3, p. 11 en 13.

¹⁴⁷ MvT, *Kamerstukken II*. 2015-2016, 34 302, nr. 3, p. 10.

¹⁴⁸ MvT, *Kamerstukken II*. 2015-2016, 34 302, nr. 3, p. 14.

¹⁴⁹ MvT, *Kamerstukken II*. 2015-2016, 34 302, nr. 3, p. 14.

¹⁵⁰ MvT, *Kamerstukken II*. 2015-2016, 34 302, nr. 3, p. 14.

¹⁵¹ MvT, *Kamerstukken II*. 2015-2016, 34 302, nr. 3, p. 14.

¹⁵² MvT, *Kamerstukken II*. 2015-2016, 34 302, nr. 3, p. 12 en 14.

aanmerking te nemen rendement naarmate een belastingplichtige in een hogere schijf komt. Deze oplopende gemiddelde rendementen worden verklaard door een combinatie van het hoge in aanmerking te nemen rendement van beleggingen (5,5% is immers een stuk hoger dan 1,63%) en het toenemend relatieve aandeel van beleggingen in de vermogensmix.

Tabel 2

<i>Voorbeeld van rendement per schijf (marginaal en per persoon) conform raming 2017</i>			
Schijf	Box 3-vermogen (€)	Heffingvrij vermogen (€)	Rendement per schijf
1 ^a	0 – 100.000	-/ 25.000	2,9% ¹
2 ^a	100.000 – 1 mln		4,7% ¹
3 ^a	> 1 mln		5,5% ¹

¹ 67% * 1,63% + 33% * 5,5%
¹ 21% * 1,63% + 79% * 5,5%
¹ 0% * 1,63% + 100% * 5,5%

Nu de belangrijkste elementen van de herziening zijn toegelicht, moet nog een aantal kleine punten worden benoemd. Zo stijgt het heffingvrije vermogen van €24.437 naar €25.000 per belastingplichtige¹⁵³. Het percentage waartegen het forfaitaire rendement wordt belast, verandert daarentegen niet en bedraagt nog steeds 30%¹⁵⁴.

4.3 Toetsing herziene forfaitaire vermogensrendementsheffing

4.3.1 Inleiding

Net zoals in het vorige hoofdstuk is getoetst of de huidige vermogensrendementsheffing voldoet aan de relevante grondbeginselen van de belastingheffing, wordt dit ook in deze paragraaf gedaan. Hoewel de huidige vermogensrendementsheffing in het vorige hoofdstuk aan vier relevante grondbeginselen is getoetst, wordt de herziene vermogensrendementsheffing in dit hoofdstuk maar aan drie relevante grondbeginselen getoetst, wetende: het draagkrachtbeginsel, eigendomsrecht en het doelmatigheidsbeginsel. Toetsing aan het doeltreffendheidsbeginsel is niet mogelijk omdat de herziene vermogensrendementsheffing nog niet is ingevoerd en dus ook niet getoetst kan worden of de vooringenomen doelstellingen bij invoering zijn behaald. Waar de analyse van dit hoofdstuk overeenkomt met die van het vorige hoofdstuk wordt verwezen naar de desbetreffende paragraaf van het vorige hoofdstuk.

¹⁵³ MvT, *Kamerstukken II*. 2015-2016, 34 302, nr. 3, p. 10.

¹⁵⁴ MvT, *Kamerstukken II*. 2015-2016, 34 302, nr. 3, p. 10.

4.3.2 Draagkrachtbeginsel

Om te onderzoeken of de herziene vermogensrendemenstheffing voldoet aan het draagkrachtbeginsel worden net zoals in hoofdstuk 3 verschillende elementen van het systeem onderzocht, wetende: het forfait, het tarief, de peildatum en de verliesverrekening.

4.3.2.1 Forfait

Zoals in paragraaf 4.2 is te lezen, gaat het herziene heffingssysteem, ongeacht de resultaten die met het vermogen worden behaald, uit van een fictief rendement van respectievelijk 2,9%, 4,7% en 5,5%. Doordat er voor de heffing wordt uitgegaan van een fictief rendement wordt het werkelijk gerealiseerd rendement genegeerd en wordt er niet aangesloten bij het werkelijk draagkrachtbepalend inkomen. De inkomstenbelasting die op basis van het draagkrachtbeginsel eigenlijk geheven dient te worden naar gelang het individuele inkomen van een belastingplichtige¹⁵⁵, staat hier recht tegenover (zie paragraaf 3.2.3.1). Het forfait kan er tevens toe leiden dat twee belastingplichtigen met totaal verschillende inkomens voor hetzelfde bedrag in de belastingheffing worden betrokken. Zo is het bijvoorbeeld goed denkbaar dat twee belastingplichtigen met een gelijk vermogen allebei in schijf 1 vallen terwijl het vermogen van de ene belastingplichtige voor 100% uit beleggingen bestaat en het vermogen van de andere belastingplichtige voor 100% uit spaargeld bestaat. Deze twee belastingplichtigen worden voor hetzelfde bedrag in de belastingheffing betrokken terwijl de ene belastingplichtige in werkelijkheid een veel hoger rendement kan hebben behaald dan de andere belastingplichtige. Verticale gelijkheid op basis waarvan twee belastingplichtigen die zich in verschillende economische posities bevinden op verschillende wijze belast dienen te worden, wordt naar mijn idee hier dan ook niet juist toegepast (zie paragraaf 3.2.3.1).

4.3.2.2 Tarief

Het percentage waartegen het forfaitaire rendement wordt belast, verandert niet en bedraagt vanaf 2017 nog steeds 30%¹⁵⁶. Hierdoor zal er net als bij het huidige vermogenssysteem sprake zijn van een degressieve heffing indien het tarief in relatie tot het reëel behaalde inkomen wordt beschouwd. De strijdigheid met het draagkrachtbeginsel die ontstaat doordat de wetgever ervoor heeft gekozen om de inkomsten uit sparen en beleggen vast te stellen aan de hand van een forfait wordt dan ook opnieuw versterkt door het tarief (paragraaf 3.2.3.2).

¹⁵⁵ Conclusie A-G 16 februari 2016, nr. 14/ 05 020, V-N 2016/13.9, onderdeel 10.26.

¹⁵⁶ MvT, *Kamerstukken II*. 2015-2016, 34 302, nr. 3, p. 10.

4.3.2.3 Peildatum

De peildatum systematiek blijft onder het herziene heffingssysteem onveranderd en het vermogen dient dan ook nog steeds op 1 januari van het kalenderjaar te worden vastgesteld om de grondslag sparen en beleggen te berekenen. Doordat vermogensmutaties gedurende het jaar nog steeds niet worden meegenomen bij de vaststelling van de grondslag sparen en beleggen wordt er voor de heffing nog steeds niet aangesloten bij de daadwerkelijke draagkracht van een individu (zie paragraaf 3.2.3.3). Daarnaast kan het tevens voorkomen dat twee belastingplichtigen die zich bijna het gehele jaar in dezelfde economische positie bevinden toch voor een heel ander bedrag in de belastingheffing worden betrokken (omgekeerde situatie is ook denkbaar) (paragraaf zie 3.2.3.3). De peildatum systematiek zal net als onder het huidige heffingssysteem zowel niet in overeenstemming zijn met het draagkrachtbeginsel als de verticale gelijkheid waar het gelijkheidsbeginsel vanuit gaat.

4.3.2.4 Verliesverrekening

Onder de herziene vermogensrendemenstheffing is wederom geen mogelijkheid tot verliesverrekening opgenomen. Doordat er geen mogelijkheid tot verliesverrekening is in box 3 wordt er voor de heffing wederom niet aangesloten bij de daadwerkelijke draagkracht van belastingplichtigen; verliezen verlagen immers iemands draagkracht (zie paragraaf 3.2.3.4).

4.3.3 Eigendomsrecht

Het tweede relevante grondbeginsel van de belastingheffing is het eigendomsrecht. Om te onderzoeken of de herziene forfaitaire vermogensrendemenstheffing in overeenstemming is met het eigendomsrecht wordt het herziene vermogenssysteem onderworpen aan het vaste toetsingsschema van het EVRM:

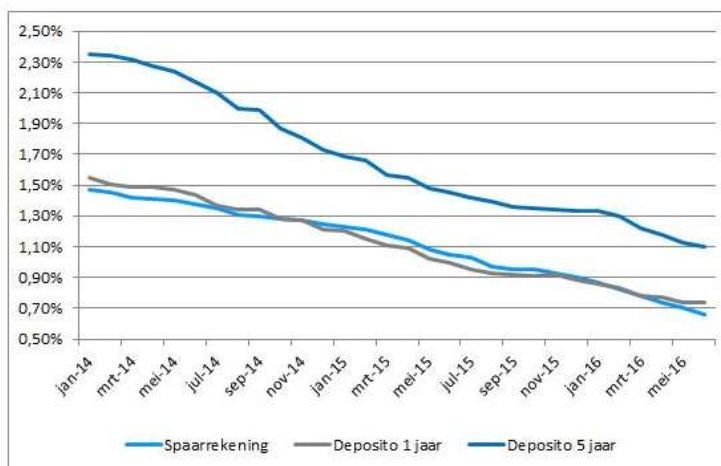
- 1) Is er sprake van eigendom?
- 2) Is er sprake van een inbreuk op het eigendom?
- 3) Is de inbreuk op het eigendom gerechtvaardigd op basis van:
 - Rechtsgeldigheidstoets
 - Algemeen-belangtoets
 - Proportionaliteitstoets

4.3.3.1 Is er sprake van eigendom?

De eerste vraag die centraal staat binnen dit schema is of er sprake is van eigendom. Deze vraag kan net als in hoofdstuk 3 bevestigend worden beantwoord aangezien de bezittingen (zaken en eigendomsrechten) die worden onderworpen aan de forfaitaire rendementsheffing onder het eigendomsbegrip van het EVRM vallen (paragraaf 3.3.4).

4.3.3.2 Is er sprake van een inbreuk op het eigendom?

De tweede vraag die in het toetsingsschema aan bod komt, is of de herziene vermogensrendementsheffing een inbreuk maakt op het eigendom. Hoewel het kabinet met de herziening beter wilt aansluiten bij het werkelijke rendement en hiermee de kans dat de vermogensbelasting in strijd is met art. 1 EP EVRM in beginsel lijkt af te nemen, kan het nog steeds voorkomen dat het werkelijk behaalde rendement substantieel afwijkt van het forfaitaire rendement¹⁵⁷. Als een belastingplichtige bijvoorbeeld €1.200.000 op een spaarrekening zet, wordt een fictief rendement van 2,9%, 4,7% en 5,5% in aanmerking genomen terwijl het werkelijke rendement momenteel veel lager ligt (zie grafiek 3 hieronder).

Het spreekt voor zich dat deze belastingplichtige de verschuldigde belasting niet kan betalen uit de opbrengst die wordt behaald met het vermogen en dus noodgedwongen inteert op zijn vermogen. Gezien de eerdere conclusie van de A-G waarin hij stelde dat “een vermogensheffing - inhoudende een inkomstenbelasting en/of vermogens(aanwas)belasting – confiscatoir is wanneer deze van zodanige omvang is dat zij niet kan worden voldaan uit de inkomsten en de al dan niet gerealiseerde waardevermindering van het belaste vermogen van de

¹⁵⁷ J.A.R. van Eijssden, *Herziening van box 3*, 5 oktober 2015, p. 11.

belastingplichtige”¹⁵⁸, ben ik van mening dat het risico wederom erg groot is dat de herziene vermogensrendementsheffing confiscatoir uitwerkt. Een confiscatoire heffing die naar mijn mening in strijd is met de ontnemingsregel (de regel stelt immers dat niemand zijn eigendom mag worden ontnomen). Dit maakt een inbreuk op het eigendom van belastingplichtigen.

4.3.3.3 Is de inbreuk op het eigendom gerechtvaardigd?

Nu is vastgesteld dat het heel goed denkbaar is dat de herziene vermogensrendementsheffing een inbreuk maakt op het eigendom van burgers, dient nog beoordeeld te worden of de inbreuk op het eigendom gerechtvaardigd is. Om dit te beoordelen wordt de herziene vermogensrendementsheffing onderworpen aan de rechtsgeldigheidstoets, algemeenbelangtoets en proportionaliteitstoets.

Rechtsgeldigheid (lawfulness)

Op basis van het rechtsgeldigheidsbeginsel dient de vermogensrendementsheffing onder andere toegankelijk, nauwkeurig en voorzienbaar te zijn¹⁵⁹. Doordat de forfaitaire vermogensrendementsheffing in de toekomst gebaseerd is op een bepaling in het nationale recht (artikel nog te bepalen), en aldus gepubliceerd, wordt er voldaan aan het toegankelijkheidsvereiste. Daarentegen zal niet aan nauwkeurighedsvereiste worden voldaan. De herziene vermogensrendementsheffing kwalificeert nog steeds als een heffing naar inkomen waardoor de heffingsgrondslag bij benadering verband dient te houden met het inkomen van belastingplichtigen en tevens belastingplichtigen bij benadering gelijk dient te behandelen¹⁶⁰. Hoewel het forfaitaire rendement onder de herziening wordt aangepast, rijst nog steeds de vraag of de voorgestelde rendementspercentages niet te hoog zijn¹⁶¹. Zo zullen zich onder het herziene heffingssysteem ook situaties voordoen waarbij het forfaitaire rendement aanzienlijk hoger uitvalt dan het werkelijk behaalde rendement¹⁶². Daarnaast worden belastingplichtigen onder de werking van de herziene vermogensrendementsheffing nog steeds belast naar vaste rendementen terwijl de daadwerkelijke resultaten van belastingplichtigen vaak sterk uiteenlopen. Doordat naar mijn mening niet aan de twee vereisten voor een heffing naar inkomen wordt voldaan, zal de herziene vermogensrendementsheffing net als de huidige vermogensrendementsheffing een

¹⁵⁸ Conclusie A-G 16 februari 2016, nr. 14/05020, V-N 2016/13.9, par. 10.11.

¹⁵⁹ EHRM 5 januari 2000, nr. 33202/96 (Beyeler), NJ 2000/571, par. 109.

¹⁶⁰ Conclusie A-G 16 februari 2016, nr. 14/05 020, V-N 2016/13.9, par. 10.20.

¹⁶¹ J.A.R. van Eijdsden, *Herziening van box 3*, 5 oktober 2015, p. 24.

¹⁶² J.A.R. van Eijdsden, *Herziening van box 3*, 5 oktober 2015, p. 24.

willekeurige werking hebben, wat in strijd is met het nauwkeurigheidsvereiste. De herziene vermogensrendementsheffing is daarentegen wel voorzienbaar in zijn uitoefening. Doordat er een fictief rendement van respectievelijk 2,9%, 4,7% en 5,5% in aanmerking wordt genomen, dat vervolgens wordt belast tegen een tarief 30%, kunnen belastingplichtigen een juiste inschatting maken van de uitwerking van de maatregel. Tot slot dient gekeken te worden of de bepaling effectief te betwisten valt. Dit is echter niet het geval aangezien de wetgever opnieuw besloten heeft geen tegenbewijsregeling op te nemen in de wet. De wetgever is van mening dat “een uitvoerbare tegenbewijsregeling alleen denkbaar zou zijn als deze fors wordt ingeperkt tot zeer specifieke situaties, zoals veelvermogenden (> € 1 miljoen) met uitsluitend spaargeld¹⁶³”.

Algemeen belang

“De vermogensrendementsheffing in box 3 wordt met ingang van 1 januari 2017 herzien zodat deze beter aansluit bij de rendementen die door belastingbetalers in voorafgaande jaren gemiddeld zijn behaald”¹⁶⁴. Bovenstaande doelstelling dient duidelijk het algemeen belang en de herziening slaagt dan ook zonder problemen voor de algemeen-belangtoets.

Proportionaliteit

Tot slot resteert de vraag of de herziene rendementsheffing slaagt voor de proportionaliteitstoets. Wil de herziene forfaitaire vermogensrendementsheffing slagen voor de proportionaliteitstoets dan moet er een redelijke verhouding (fair balance) zijn tussen enerzijds het algemeen belang en anderzijds de bescherming van het eigendomsrecht en mag er geen buitensporige individuele last op een individu worden gelegd (zie paragraaf 3.3.3.3). Ondanks dat het verschil tussen het werkelijke – en forfaitaire rendement kleiner wordt (zeker over een lange termijn) en dus minder snel een buitensporige last bij de belastingplichtige komt te liggen¹⁶⁵, is het risico dat de herziene vermogensrendementsheffing confiscatoir uitwerkt nog steeds erg groot. Aangezien een confiscatoire heffing in combinatie met andere factoren disproportioneel kan zijn, dient er naar het totaal van relevante omstandigheden te worden gekeken voor de beoordeling of de herziene vermogensrendementsheffing al dan niet proportioneel is (zie paragraaf 3.3.3.3). Mijns inziens spelen nog steeds dezelfde omstandigheden een rol als bij het huidige heffingssysteem. Zo zal er in sommige gevallen,

¹⁶³ MvT, *Kamerstukken II*. 2015-2016, 34 302, nr. 3, p. 19.

¹⁶⁴ MvT, *Kamerstukken II*. 2015-2016, 34 302, nr. 3, p. 9.

¹⁶⁵ J.A.R. van Eijdsen, *Herziening van box 3*, 5 oktober 2015, p. 11.

zeker aan het begin, nog steeds sprake zijn van een onhoudbaar forfait en heeft de herziene vermogensrendementsheffing opnieuw een willekeurige werking. Ik ben dan ook van mening dat de herziene vermogensrendementsheffing als disproportioneel kan worden beschouwd en daarmee strijdig met het eigendomsrecht. Hoewel ik de herziene vermogensrendementsheffing in strijd acht met het eigendomsrecht, vrees ik dat de Hoge Raad tot een ander oordeel zal komen. Aangezien onder het herziene heffingssysteem het verschil tussen het werkelijke – en forfaitaire rendement kleiner wordt, is de kans dat de Hoge Raad de herziene vermogensrendementsheffing in strijd acht met het eigendomsrecht alleen maar kleiner geworden dan voorheen.

4.3.4 Doelmatigheidsbeginsel

Het derde relevante grondbeginsel is het doelmatigheidsbeginsel. Voor de beoordeling of de herziene vermogensrendementsheffing voldoet aan het doelmatigheidsbeginsel dient net als in hoofdstuk 3 op kwalitatieve wijze naar de uitvoeringskosten van de overheid en de administratieve lasten voor de burger te worden gekeken. Omdat het herziene heffingssysteem veel overeenkomsten heeft met het huidige heffingssysteem komt de beoordeling voor beide systemen in grote mate overeen (zie paragraaf 3.5.2). Daarentegen is de berekening van de in box 3 verschuldigde belasting met de invoering van de herziene vermogensrendementsheffing wel een stuk complexer geworden. Dit zal echter geen probleem zijn. “Voor de Belastingdienst blijft de vaststelling van de verschuldigde belasting namelijk nog steeds voor een belangrijk deel blijft gebaseerd op gegevens die de Belastingdienst al heeft waardoor dus geen nieuwe informatiestromen op gang hoeven te worden gebracht¹⁶⁶”. Voor de belastingplichtigen verandert er door de voor ingevulde aangiften bijna niets, de burgers hoeven immers net als onder het huidige heffingssysteem alleen zijn of haar relevante vermogensbestanddelen op te geven. Het is de computer die de uiteindelijke berekening maakt.

4.4 Conclusie

In dit hoofdstuk is ingegaan op de herziening van de vermogensrendementsheffing. Als eerste zijn in paragraaf 4.2 de belangrijkste aspecten van de herziening toegelicht om een antwoord te vinden op de vierde en laatste deelvraag van dit onderzoek: wat houdt de voorgestelde herziening van de forfaitaire vermogensrendementsheffing in? Hierna is in paragraaf 4.3 onderzocht of de herziening voldoet aan de relevante grondbeginselen van belastingheffing.

¹⁶⁶ MvT, *Kamerstukken II*. 2015-2016, 34 302, nr. 3, p. 18 en 19.

Op basis van de in dit hoofdstuk uitgevoerde toetsing ben ik tot de conclusie gekomen dat de herziene forfaitaire vermogensrendementsheffing niet voldoet aan het draagkrachtbeginsel en het eigendomsrecht maar daarentegen wel aan het doelmatigheidsbeginsel. Naar mijn idee voldoet de herziene vermogensrendementsheffing aldus niet volledig aan de relevante grondbeginselen van de belastingheffing.

5. Conclusie / Samenvatting

Per 1 januari 2001 hebben de Wet IB 1964 en de Wet VB 1964 plaats moeten maken voor de huidige Wet IB 2001. De Wet IB 2001 onderwerpt via het boxensysteem afzonderlijke inkomensbestanddelen aan afzonderlijke heffingsregimes. Hoewel er drie verschillende boxen bestaan, belast box 3 het inkomen uit sparen en beleggen door middel van een forfaitaire vermogensrendementsheffing. Hierbij wordt niet uitgegaan van het feitelijk rendement maar van een vast forfaitair rendement van 4% van de werkelijke waarde van het vermogen in box 3. Hoewel het forfaitaire rendement van 4% op het totale box 3-vermogen nog steeds dicht wordt benaderd, is het voor mensen die enkel sparen een onhaalbaar en onrealistisch rendement geworden. Veel mensen ervaren het huidige heffingssysteem dan ook als onrechtvaardig. Dit gevoel van onrechtvaardigheid is bij de wetgever niet onopgemerkt gebleven en de vermogensrendementsheffing wordt dan ook met ingang van 1 januari 2017 herzien. In dit onderzoek is aan de hand van een toetsing van zowel het huidige - als het herziene systeem van de vermogensrendementsheffing getracht antwoord te vinden op de onderzoeksvraag of de herziening van de vermogensrendementsheffing een wenselijk alternatief is voor het huidige systeem van de vermogensrendementsheffing.

Bij de toetsing van de huidige vermogensrendementsheffing is het heffingssysteem onderworpen aan de naar mijns inziens relevante grondbeginselen van belastingheffing voor dit onderzoek, te weten: het draagkrachtbeginsel, eigendomsrecht, doeltreffendheidsbeginsel en doelmatigheidsbeginsel. Op basis van deze toetsing ben ik tot de conclusie gekomen dat de forfaitaire vermogensrendementsheffing ten eerste niet voldoet aan het draagkrachtbeginsel. Het meest steekhoudende argument voor het niet voldoen aan het draagkrachtbeginsel is dat voor de heffing niet bij het daadwerkelijk draagkrachtbepalend inkomen wordt aangesloten maar bij een forfaitair bepaald inkomen. Ten tweede ben ik ondanks het recente oordeel van de Hoge Raad dat de forfaitaire vermogensrendementsheffing van 2011 in overeenstemming is met het eigendomsrecht tot de conclusie gekomen dat de forfaitaire vermogensrendementsheffing in strijd is met het eigendomsrecht. De strijdigheid van de vermogensrendementsheffing met het eigendomsrecht is mijn inziens te verklaren door de confiscatoire uitwerking van de heffing wat in combinatie met het onhoudbare forfait en de willekeurige belastingdruk leidt tot een disproportionele heffing. Hoewel de forfaitaire vermogensrendementsheffing niet voldoet aan het draagkrachtbeginsel en eigendomsrecht ben ik bij de toetsing van het doeltreffendheid – en doelmatigheidsbeginsel tot een andere

conclusie gekomen. Uit onderhavige toetsingen is namelijk gebleken dat aan vrijwel alle bij invoering gestelde doelen is voldaan en gegeven die doelen tevens sprake is van een redelijke verhouding tussen de kosten en opbrengsten van de faciliteit.

Om te onderzoeken of de herziene vermogensrendementsheffing een wenselijk alternatief is voor de huidige vermogensrendementsheffing is het herziene heffingssysteem eveneens als het huidige heffingssysteem onderworpen aan het draagkrachtbeginsel, eigendomsrecht en doelmatigheidsbeginsel. Het gegeven dat de herziene vermogensrendementsheffing het forfaitaire rendement baseert op de gemiddelde verdeling van het box 3-vermogen over beleggingen en spaargeld (vermogensmix), waarbij zowel beleggingen als spaargeld een eigen rendement kennen, heeft mij tot de conclusie doen komen dat het herziene heffingssysteem, eveneens als het huidige heffingssysteem, strijdig is met het draagkrachtbeginsel en eigendomsrecht. Het feit dat de herziene vermogensrendementsheffing in plaats van een vaststaand forfaitair rendement uitgaat van een voortschrijdend forfaitair rendement, verandert niet de situatie dat voor de belastingheffing nog steeds wordt aangesloten bij een forfaitair bepaald inkomen in plaats van het werkelijk draagkrachtbepalend inkomen. Daarnaast kan het ondanks het voortschrijdende karakter van het forfaitaire rendement nog steeds voorkomen dat het werkelijk behaalde rendement substantieel afwijkt van het forfaitaire rendement. Indien deze afwijking van dusdanige omvang is dat de verschuldigde belasting niet meer betaald kan worden uit de opbrengst, aldus confiscatoir is, leidt dit in combinatie met de willekeurige belastingdruk en het onhoudbare forfait van de herziene vermogensrendementsheffing tot een disproportionele heffing. Het gegeven dat wel aan het doelmatigheidsbeginsel wordt voldaan, de herziening heeft immers gering tot geen effect op de administratieve lasten en uitvoeringskosten van de burger en belastingdienst, neemt niet weg dat de herziene vermogensrendementsheffing evenals de huidige vermogensrendementsheffing niet volledig voldoet aan de relevante grondbeginselen van belastingheffing. Ik ben van mening dat een heffingssysteem dat in strijd is met een van de belangrijkste grondbeginselen van de belastingheffing: het draagkrachtbeginsel, en het Europees Recht: eigendomsrecht, geen wenselijk alternatief vormt voor het huidige heffingssysteem. De herziening is hoogstens een stap richting een beter heffingssysteem maar het verdient naar mijn mening zeker geen aanbeveling. De vraag of de herziening van de vermogensrendementsheffing een wenselijk alternatief is voor het huidige systeem van de vermogensrendementsheffing, moet naar mijn mening dan ook negatief worden beantwoord.

6. Literatuurlijst

Boeken

Barkhuysen, Van Emmerik en Ploeger 2005

- T. Barkhuysen & M.L. van Emmerik & H.D. Ploeger, *De eigendomsbescherming van artikel 1 van het Eerste Protocol bij het EVRM en het Nederlandse burgerlijk recht*, Deventer: Kluwer 2005.

Dusarduijn 2010

- S.M.H. Dusarduijn, *Vermogensrendementsheffing*, Deventer: Kluwer 2010.

Dusarduijn, Gribnau, Van der Geld en Rijkers 2006

- S.M.H. Dusarduijn, J.L.M. Gribnau, J.A.G. van der Geld en A.C. Rijkers, *Vermogensrendementsheffing, vijf jaar later: wetenschappelijke evaluatie Wet IB 2001*, Deventer: Kluwer 2006.

Heithuis, Kavelaars en Schuver 2014

- E.J.W. Heithuis, P. Kavelaars en B.F. Schuver, *Inkomstenbelasting inclusief hoofdzaken loonbelasting en premieheffing*, Deventer: Kluwer 2014.

Van Kempen Digitale editie

- A.J.M. Arends, *Cursus Belastingrecht IB. 5.0.3*, Deventer: Kluwer, Digitale editie

Van Mourik 2011

- M.J.R. van Mourik, *Inkomstenbelasting*, Den Haag: Boom fiscale uitgevers 2011.

Niessen 2014

- R.E.C.M. Niessen, *De Wet inkomstenbelasting 2001*, Den Haag: Sdu Uitgevers 2014.

Schuver-Bravenboer 2009

- M. Schuver-Bravenboer, *Fiscaal overgangsbeleid: een raamwerk voor het vormgeven en beoordelen van het overgangsbeleid van de fiscale wetgever*, Deventer: Kluwer 2009.

Smith 2005

- Smith, *An Inquiry into the nature and causes of The Wealth of Nations*, Hazleton; An Electronic classics series publication 2005.

Stevens 2014

- L.G.M. Stevens, *Elementair Belastingrecht voor economen en bedrijfsjuristen*, Deventer: Kluwer 2014.

Tijdschriftartikelen

Cnossen en Bovenberg 1999

- S. Cnossen en A.L. Bovenberg, *Vermogensrendementsheffing: Vondst of miskleun?* WFR 2000/ 6369

Dusarduijn 2012

- S.M.H. Dusarduijn, *Fiscale ficties binnen de wereld van het eigendomsrecht*, WPNR 143(6930).

Sluysmans en De Graaff 2014

- J. Sluysmans en R. de Graaff, *Ontwikkelingen in het eigendomsbegrip onder artikel 1 eerste protocol*, Nederlands Tijdschrift voor de Mensenrechten 39^e jrg. Nr.3, mei 2014.

Stevens 2015

- S.A. Stevens, *De voorgestelde aanpassingen in box 3 en de eigen woning*, WFR 2015/1172

Websites

Van Eijdsden 2015

- J.A.R. van Eijdsden, *Herziening van box 3*, geraadpleegd op 4 juni 2016 van [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-visie-op-keuzes-voor-een-beter-belastingstelsel/\\$FILE/EY-visie-op-keuzes-voor-een-beter-belastingstelsel.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-visie-op-keuzes-voor-een-beter-belastingstelsel/$FILE/EY-visie-op-keuzes-voor-een-beter-belastingstelsel.pdf)

Parlementaire stukken

Kamertstukken II 2015/2016, 34 302, nr.11.

MVT, *Kamerstukken II 2015/2016, 34 302, nr. 3.*

MvT, *Kamerstukken II 2009/2010, 32 130, nr. 3.*

Kamerstukken II 2005/2006, 30 375, nr. 2.

NV, *Kamerstukken II 1999/2000, 26 727, nr. 7.*

Kamerstukken II 1999/2000, 26 727, nr. 202a.

MvT, *Kamerstukken II 1998/1999, 26 727, nr. 3.*

NV, *Kamerstukken II 1998/1999, 26 727, nr. 5.*

Nota: Belastingen in de 21^e eeuw, *Kamerstukken II 1997/1998, 25 810, nr. 2.*

Jurisprudentie

Advocaat Generaal

Conclusie A-G 16 februari 2016, nr. 14/05020, V-N 2016/13.9.

Conclusie A-G 21 mei 2010, nr. 08/05036, BNB 2010/258.

Hoge Raad

HR 10 juni 2016, nr. 14/05020

HR 3 april 2014, nr. 13/04247, NTFR 2015/1298.

HR 1 december 2006, nr. 42 211, BNB 2007/68.

Europees Hof voor de Rechten van de Mens

EHRM 24 november 2005, nr. 49429/99 (Capital Bank AD), RvdW 2006/64.

EHRM 5 januari 2000, nr. 33202/96 (Beyeler), NJ 2000/571.

EHRM 20 november 1995, nr. 17849/91 (Pressos), BNB 1996/123.

EHRM 21 februari 1986, nr. 8793/79 (James), Series A98.

EHRM 26 juni 1986, nr. 8543/79 (Van Marle/Nederland), NJ 1987/581.

EHRM 23 september 1982, nr. 7151/75 (Sporrong en Lönnroth), NJ 1988/290.

Overige stukken

Bureau Europees en Rijksbreed Doelmatigheidsonderzoek 2005

- Bureau Europees en Rijksbreed Doelmatigheidsonderzoek, *handleiding: onderzoek naar doelmatigheid en doeltreffendheid*, Den Haag: 2005.

Commissie Van Dijkhuizen 2013

- Commissie Van Dijkhuizen, *Naar een activerender belastingstelsel Eindrapport*, juni 2013.

Staatssecretaris van Financiën 2014

- Staatssecretaris van Financiën, *Kamerbrief voor een beter belastingstelsel*, Den Haag: 16 september 2014.

Staatssecretaris van Financiën 2013

- Staatssecretaris van Financiën 2013, *Antwoorden op Kamervragen over het forfaitaire rendement in box 3 van de Wet IB 2001, Bijlage nr. 2013Z05235*, Den Haag: 30 mei 2013.

Staatssecretaris van Financiën 2011

- Staatssecretaris van Financiën, *Kamerbrief: reactie op BOR-notitie Beleidsdoorlichting evaluatie belastinguitgaven*, Den Haag: 10 februari 2011.